

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**FUTBOLCULARIN PROFESYONELLİK ALGI VE
TUTUMLARININ DAVRANIŞLARINA YANSIMASININ
ARAŞTIRILMASI (İSTANBUL ÖRNEĞİ)**

ERCAN KARASU
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Prof. Dr. H. Can İKİZLER

İSTANBUL-2010

TEZ ONAYI

Kurum : Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Programın seviyesi : Yüksek Lisans

Anabilim Dalı : Beden Eğitimi ve Spor

Tez Sahibi : Zeynep KARASU

Tez Başlığı : Futbolcuların Profesyonellik Algı ve Tutumlarının Davranışlarına Yansımalarının Araştırılması (İSTANBUL ÖRNEĞİ)

Sınav Yeri : Anadolu Hizmeti Kampüsü

Sınav Tarihi : 27.08.2010

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve kalite yönünden Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman (Unvan, Adı, Soyadı)

Prof. Dr. Cem İkişler

Kurumu

Marmara Üniv.

İmza

İkişler

Sınav Jüri Üyeleri (Unvan,

Adı, Soyadı)

Yrd. Doç. Dr. Ekrem Albayrak Marmara Üniv. Albayrak

Yrd. Doç. Dr. Veynel Küçük Marmara Üniv. Veynel Küçük

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü yönetim Kurulu'nun 15./10./2010 tarih ve 3... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Gülen

Prof. Dr.

Gülden Z. OMURTAG

Müdür

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

27/08/2010

Ercan KARASU

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada tez danışmalığımı yapan Pro.Dr. H. Can İKİZLER' e tezin istatistikî işlemlerinde yardımcı olan sevgili dostum Nida ÖZPOLAT'a ve ilk günden beri her türlü sıkıntıda bana destek olan sevgili eşim Sevil KARASU' ya, sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEŞEKKÜR.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR	v
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ÖZET.....	1
SUMMARY.....	2
1. GİRİŞ.....	4
2. GENEL BİLGİLER.....	9
2.1. Spor ve Futbol	9
2.1.1. Sporda Amatör ve Profesyonel (Elit) Ayrımı	12
2.1.2. Modern Futbolun Tarihsel Gelişimi	14
2.1.2.1. Dünyada Modern Futbol'un Tarihsel Gelişimi	14
2.1.2.2. Türkiye'de Modern Futbol'un Tarihsel Gelişimi.....	15
2.1.2.3. Futbolun Toplumdaki Yeri ve Önemi.....	16
2.2. Profesyonellik.....	19
2.2.1. Profesyonelliğin Ortaya Çıkışı.....	19
2.2.2. Profesyonel Tutum	20
2.2.3. Profesyonel Meslek Grupları ve Ortaya Çıkışı	22
2.2.4. Profesyonellik ve Kuramsal Yaklaşımlar	244
2.2.5. Profesyonellik Ölçütleri.....	244
2.2.6. Profesyonel Etik (Deontoloji)	28
2.2.7. Profesyonellik ve Futbol.....	29
2.2.7.1. Sistematik Mesleki Bilgi ve Mesleki Eğitim.....	29
2.2.7.2. Profesyonel Özerklik.....	30
2.2.7.3. Spor Yönetiminde Özerklik.....	311
2.2.7.4. Futbolun Özerkliği.....	322
2.3. Algı, Tutum ve Tutumların Ölçülmesi.....	34
2.3.1. Algı	34

2.3.1.1.	Algıyı Etkileyen İç ve Dış Faktörler	37
2.3.1.2.	Algı Yanımları	42
2.3.2.	Tutum ve Tutumların Ölçülmesi	45
2.3.2.1.	Tutum	45
2.3.2.2.	Tutumları Etkileyen Faktörler	46
2.3.2.3.	Tutumların Ölçülmesi	48
2.3.2.4.	Ölçek Türleri	48
3.	GEREÇ VE YÖNTEM	50
3.1.	Araştırmanın Amacı	50
3.2.	Araştırmanın Önemi	50
3.3.	Araştırmanın Hipotezi	50
3.4.	Araştırmanın Sınırlılıkları	51
3.5.	Araştırma Modeli	51
3.6.	Evren ve Örneklem	51
3.7.	Veri Toplama Biçimi	51
3.8.	Verilerin Analizi	52
3.9.	Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliliği	53
4.	BULGULAR.....	55
4.1.	Örneklem Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	55
4.2.	Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutlarının Ortalamaları.....	56
4.3.	Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutları ile Demografik Özellikler Arasındaki Farklılaşma Durumu İlişkileri.....	57
4.4.	Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutlarının Aralarındaki İlişkiler	58
5.	TARTIŞMA VE SONUÇ	71
	EKLER.....	77
	KAYNAKLAR.....	80
	ÖZGEÇMİŞ	85

KISALTMALAR

TFF	: Türkiye Futbol Federasyonu
D.K.	: Dernekler Kanunu
UEFA	: Union of European Football Association
A.Ş.	: Anonim şirketi
BJK	: Beşiktaş Jimnastik Kulübü
G.S.G.M.	: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü
TSYD	: Türkiye Spor Yazarları Derneği
FA	: İngiliz Futbol Birliği (Football Association)
FIFA	: Uluslararası Futbol Federasyonu (Federation Internationale de Football Associations)
COMMEBOL	: Güney Afrika Futbol Birliği
AFC	: Asya Futbol Federasyonları
AFCO	: Afrika Futbol Federasyonları
OFC	: Okyanusya futbol federasyonları
CONCACAF	: Kuzey-Orta Amerika ve Karaip Futbol Federasyonları
IFAB	: Milletlerarası Futbol Birliği Kurulu (International Football Association Board)

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 4.1. Örneklem Grubunun Yaşlarına Göre Dağılım Grafiği.....	55
Şekil 4.2. Örneklem Grubunun Profesyonel Futbolculuk Süresine Göre Dağılım Grafiği.....	56
Şekil 4.3. Örneklem Grubunun Şuan Oynadığı Takımdaki Forma Giyme Süresine Göre Dağılım Grafiği.....	57
Şekil 4.4. Örneklem Grubunun Futbol Oynadığı Liglere Göre Dağılım Grafiği	58
Şekil 4.5. Örneklem Grubunun Futbol Oynadığı Mevkilere Göre Dağılım Grafiği	59
Şekil 4.6. Örneklem Grubunun 2009-2010 Sezonunda Gördüğü Sarı Kart Sayısına Göre Dağılım Grafiği	60
Şekil 4.7. Örneklem Grubunun 2009-2010 Sezonunda Gördüğü Kırmızı Kart Sayısına Göre Dağılım Grafiği	61
Şekil 4.8. Örneklem Grubunun 2009-2010 Sezonunda Kulübünden Aldığı Disiplin Cezaları Sayısına Göre Dağılım Grafiği.....	50
Şekil 4.9. Örneklem Grubunun Kulüplerine Göre Dağılım Grafiği	51
Şekil 4.10. Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutlarının Ortalamaları.....	52

TABLolar LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 3.1. Araştırmanın Güvenirliiği	42
Tablo 4.1. Örneklem Grubunun Yaşlarına Göre Dağılımı.....	55
Tablo 4.2. Örneklem Grubunun Profesyonel Futbolculuk Süresine Göre Dağılımı	56
Tablo 4.3. Örneklem Grubunun Şuan Oynadığı Takımdaki Forma Giyme Süresine Göre Dağılımı.....	57
Tablo 4.4. Örneklem Grubunun Futbol Oynadığı Liglere Göre Dağılımı	58
Tablo 4.5. Örneklem Grubunun Futbol Oynadığı Mevkilere Göre Dağılımı	59
Tablo 4.6. Örneklem Grubunun 2009-2010 Sezonunda Gördüğü Sarı Kart Sayısına Göre Dağılımı.....	60
Tablo 4.7. Örneklem Grubunun 2009-2010 Sezonunda Gördüğü Kırmızı Kart Sayısına Göre Dağılımı.....	61
Tablo 4.8. Örneklem Grubunun 2009-2010 Sezonunda Kulübünden Aldığı Disiplin Cezaları Sayısına Göre Dağılımı.....	50
Tablo 4.9. Örneklem Grubunun Kulüplerine Göre Dağılımı	51
Tablo 4.10. Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutlarının Ortalamaları.....	52
Tablo 4.11. Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutları ile Yaş Değişkeni Arasındaki Farklılaşma Durumu İlişkisi	53
Tablo 4.12. Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutları ile Profesyonel Futbolculuk Süresi Değişkeni Arasındaki Farklılaşma Durumu İlişkisi.....	53
Tablo 4.13. Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutları ile Şu anki Forma Giydiği Kulübündeki Toplam Yıl Süresi Değişkeni Arasındaki Farklılaşma Durumu İlişkisi.....	54
Tablo 4.14. Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutları ile Futbol Oynadığı Lig Değişkeni Arasındaki Farklılaşma Durumu İlişkisi.....	68
Tablo 4.15. Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutları ile Futbol Oynadığı Mevki Değişkeni Arasındaki Farklılaşma Durumu İlişkisi.....	69
Tablo 4.16. Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutları ile Bu Sezon Görülen Sarı Kart Sayısı Değişkeni Arasındaki Farklılaşma Durumu İlişkisi.....	70
Tablo 4.17. Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutlarının Aralarındaki İlişki.....	71
Tablo 4.18. Kurumsal Sorumluluğun Bireysel Sorumluluğa Etkisi Üzerine Regresyon.....	71

ÖZET

Modern toplumların vazgeçilmez unsurlarından biri de profesyonelleşme ve profesyonel iş bölümüdür. Sanayi devrimiyle birlikte başlayan meslekte profesyonelleşme zaman içinde hızla artmış ve artık günümüzde modern toplumlarda zorunluluk haline gelmiştir. Spor alanında da artan talep ve spora özgü rekabet ortamı, sporcuların yaptıkları işe tam gün mesai harcamalarını zorunlu hale getirmiş ve spordan geçimini sağlayan profesyonellerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sporun yükselen ekonomik potansiyeli de buradaki profesyonelleşme sürecini hızlandırmıştır.

Saha ve survey (tarama) araştırmasının özelliklerine sahip çalışmamızın amacı futbolcuların profesyonellik algı ve tutumlarını incelemek ve profesyonel tutumlarını öğrenmeye çalışmaktır. Futbol ve profesyonellik ile ilgili literatür taramasının ardından İstanbul'da faaliyet gösteren profesyonel futbol kulüplerinde forma giyen ve random sistemiyle seçilen 8 kulüp ve 118 futbolcuya özel olarak hazırlanmış Likert tipi bir tutum ölçeği uygulanmıştır. Futbolda profesyonel tutum ölçeği için yapılan güvenirlik analizi sonucunda ölçeğin güvenirliği (Crombach Alpha) 0,775 olarak bulunmuştur. Toplam 20 sorudan oluşan ölçeğin iç tutarlılığını olumsuz etkileyen 10,11,12,14,17,18. Sorular çıkartılarak güvenirlik hesaplaması yapıldığında güvenirlik katsayısı 0,830 olarak bulunmuştur. Araştırmada hipotez testleri olarak t-testi, anova, korelasyon ve regresyon analizleri yapılmıştır.

Sonuç olarak kurumsal sorumluluk arttıkça futbolcunun bireysel sorumluluğunun arttığı ve aynı zamanda oynadığı ligin seviyesi arttıkça kişinin kurumsal profesyonellik tutumunun farklılaştığı, profesyonellik süresi ile bireysel profesyonellik tutumu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu gözlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Profesyonellik, Futbol

SUMMARY

A STUDY ON THE FOOTBALLERS' PROFESSIONALISM PERCEPTION AND ATTITUDES AND ITS REFLECTIONS ON THEIR BEHAVIOUR (İSTANBUL CASE)

ABSTRACT

One of the indispensable parts of modern societies today is professionalization and professional division of labour. Making a beginning in concurrence with the Industrial Revolution, professionalization at occupation has increased in due course and today it has become a requirement in modern societies. The increased competition in the field of sports as well as the competition environment inherent in sports required the athletes to work full-time and gave rise to professionals living off sports. The increasing economic potential of sports has also speeded up that professionalization process.

The purpose of our study bearing the characteristics of field and survey research is to scrutinize the perception and attitude of the athletes regarding professionalism and learn about their professional attitudes. In pursuit of the literature review on football and professionalism, randomly selected 118 footballers playing in professional sports clubs active in İstanbul were subjected to a Likert-type attitude scale distinctively prepared for them. As a result of the reliability analysis carried out for professional attitude in football, the reliability of the scale is determined as (Crombach Alpha) 0,775. In a scale of 20 questions, when the 10th, 11th, 12th, 14th, 17th and 18th questions that affect the internal consistency of the scale negatively are excluded and its reliability is calculated, the reliability co-efficient is determined as 0,830. As hypothesis tests, t-test, anova, correlation and regression analysis are carried out in the research.

As a conclusion, it is observed that the individual responsibility of a football player increases as the institutional responsibility increases while at the same time the institutional professionalism attitude of the individuals differentiates as the level of the league the footballer plays at increases and there is a significant correlation between the period of professionalism and individual professionalism attitude.

Key words: Professionalizm, Football

1. GİRİŞ

Spor sözcüğünün kökeni Latince'dir. Latince'de Desportare ve isportus; eğlenmek, hoşça vakit geçirmek ve oyalanmak anlamındadır. 11.yüzyılda İngilizceye geçen bu sözcükler sport; zaman öldürmek, eğlenmek, oyalanmak ve hobi şeklinde yer almıştır. Daha sonra da bütün dünya dillerine yayılmıştır. (77) Çok geniş bir yayılım gösteren, birbiri içine girmiş sorun ve faaliyet alanlarıyla yumaklanmış, tarihi, ekonomik, teknik ve ideolojik birçok yanı bulunan bir eylem alanı olarak sporu tek bir tanımda toplamak çok zordur.(26) Buna rağmen sporun pek çok tanımı yapılmıştır. Bunlardan bazıları şu şekildedir: Spor, en kestirme sözlük tanımıyla oyun, oyalanma, eğlenme ve işten uzaklaşma anlamına gelir.(33) Spor; insan vücuduna yararlarının hemen beklenilmediği, kendi içinde kurallarının olduğu, ferdi ya da grup halinde, oyun olarak kendisini ortaya koyan fiziki yarışmalardır.(48)

Bir toplumda spora katılımın şekli, düzeyi, yararı ve sorunları sadece kişilerin yetenekleri ve ilgilerine bağlı değildir. Toplumun spora bakış açısı dolayısıyla sporun yönetim ve organizasyonu büyük önem taşımaktadır. Yani spor, kendine özgü sosyal kuralları, değerleri, etkileşim simgeleri ve süreçleriyle canlı bir sosyal yapıdır. Spor, kendi geçmişi ile toplum geçmişi arasında sıkı bir bağ oluşturur. Bu kuvvetli ilgi, sporun sosyal süreçler yoluyla şekillenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle spor, otonom olarak kendiliğinden oluşmaz. Özellikle, toplumdaki ilişkiler yoluyla ortaya çıkarak değişir ve yeniden biçim kazanır. (60)

Sporcular, amatör ve profesyonel (elit) olarak iki gruba ayrılır. Amatör sporcular, sporu serbest (boş) zaman faaliyeti olarak yaparken profesyonel sporcular ise sporu bir meslek ve kazanç kaynağı olarak yapmaktadır. Amatör terimi, bir işi para kazanmak için değil zevk için yapan kimse için kullanılır. Profesyonel terimi, meslek edinen, yaptığı işten kazanç sağlayan, işin uzmanı gibi içerikleri olan terimdir. (72) Milli liglerde oynayan, aktif lisanslı, meslek olarak sporu icra eden, maddi kazanç sağlayan, yüksek performans sahibi, yarışmacı ve sporu boş zaman kavramının dışında yapan sporcular elit sporcu statüsündedir.(48)

Profesyonel bir meslek, bireylere, örgütlere, hükümetlere; bütün bir sınıfa, gruplara ya da halkın hepsine ya özel bir hizmet ve nasihat ya bir eylem ya da her ikisini birden sunar.(41)

Her ülkenin kendi kültürü, profesyonel mesleklerin görevlerini belirler. Bunun için profesyonel mesleklerin ortaya çıkmasında, kontrol mekanizmalarını oluşturmaları değil, toplumun onlara verdiği görevler önemlidir.(17) Durkheim, profesyonel grupları, karşılıklı güven temeli üzerine kurulu ve evrensel ahlak kurallarının geçerli olduğu bir ortamda yaşayan bir tür aile üyelerine benzetiyordu.(17) Aynı zamanda profesyonellik sürekli yapılan iş ile yarışmayı gerektirir. Eğer bir meslek sahibi yaptığı iş ile yarışmıyorsa bir müddet sonra mesleği iş haline dönüşeceğiinden meslek sahibi olmaktan çıkıp iş sahibi olabilir. Profesyonellik, uzmanlaşmayı gerektirdiği için bir meslek, bir yaşam tarzı demektir. Bundan dolayı profesyonelin bir unvanı vardır, o da mesleği. Profesyonele bu unvanı ürettiği iş verir. Dolayısıyla profesyoneller atanmaz. Yani meslekleri, müessesenin ve patronun vs. verdiği unvanlardan daha değerlidir. Zira verilen pozisyon ve unvanları verenler alabilir ama profesyonelliği kişi kendisi kazanır ve kurallarına uymadığı takdirde kendisi kaybeder.(70)

Günümüz dünyasında tek başına her yönüyle, çok ciddi bir sektör haline gelen futbolda, profesyonel futbolcular; bir kulübe sözleşme ile bağlı olarak çalışan, profesyonel futbol yönetmeliğinin hükümlerine göre hareket eden ve futbolu meslek edinen kişi olarak tanımlamaktadır. Bir meslek adamı olarak profesyonel futbolcu, mesleğinin gereklerini profesyonelce yerine getirmek durumundadır. Yani sporculuk yaşamı onun mesleğidir ve hayatını sporun kurallarına ve faaliyetine göre düzenlemek zorundadır.

Profesyonel sporcunun işi yani sporculuk yaşamı onun mesleğidir ve yaşamını spor faaliyetine göre düzenlemek zorundadır. Meslek olan bir uğraştan da para kazanılması söz konusudur. Normal bir insanın iş yani çalışma mesaisi ne ise profesyonel bir sporcunun da odur. Profesyonel sporcunun çalışma yerleri yani iş yerleri kulüpleridir. Yaptıkları antrenman işlerinin bir parçasıdır ve verim elde etmek içindir. Bu verim, spor sahalarındaki müsabakalarla anlam kazanır ve yine işleriyle ilgilidir.(48)

Profesyonel davranış, dört temel özellik aracılığıyla tanımlanabilir.

Bunlar :

1- Yüksek derecede genel ve sistematik bir bilgi.

2- Ferdi çıkarlardan çok toplumsal çıkarlara yönelme.

3- İşteki sosyalleşme süreci içerisinde ve uzmanların kendilerinin gönüllü olarak kurdukları ve işlettikleri dernekler aracılığıyla oluşturdukları etik kanunlar sayesinde yüksek derecede kendi kendine davranışları kontrol etme eğilimi.

4- Ferdi çıkar anlamına gelmeyecek fakat sadece işteki başarıları sembolize eden, maddi veya manevi bir ödül sisteminin varlığı.(10)

Futbol kulüpleri	Futbolcu sayısı
Tepecik Spor AŞ	13
Zeytinburnu Spor Kulübü	16
Güngören Belediye Spor	18
Gaziosmanpaşa Spor Kulübü	19
Eyüp spor Kulübü	16
İBB Spor Kulübü	11
Kasımpaşa Spor Kulübü Derneği	15
Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret AŞ	10
Toplam	118

Bu bağlamda araştırmamızdaki (yukarıda vermiş olduğumuz) örnek kitle İstanbul ilindeki 8 profesyonel kulüplerdeki 118 futbolcu olmuştur. Futbolda profesyonelleşmenin en üst seviyede yaşandığı il olması seçimdeki en önemli nedenlerimizdendir. Profesyonel davranışın üst düzeyde olması gereken profesyonel lig futbolcularının üzerlerine düşen bu sorumluluğu ne kadar doğru algıladıkları ve bu algıladıkları bilimsel yöntemlerle ortaya konması amaçlanmıştır..

Literatür incelendiğinde, tutumlarla ilgili pek çok tanıma rastlanmaktadır. Bunlardan en çok yaygın ve klasikleşmiş olanı Smith'in (1968) "tutum; bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını

düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir” şeklindeki tanımıdır. (45) Cüceloğlu’da tutumu; oldukça organize olmuş uzun süreli duygu, inanç ve davranış eğilimidir şeklinde tanımlamaktadır.(18) Pett, R.E. ve Cacioppo, T.J. (63) tutumları belirleyen temel kavramların “inançlar” ve “davranışlar” olduğunu belirtmektedirler.(63) Bunları göz önünde bulundurarak araştırmamızda Likert tipi tutum ölçeği uygulanacaktır.

Bu araştırma ile toplanacak verilerin, profesyonel futbolcuların profesyonellik anlayışlarının ve tutumlarının anlaşılmasında; yaşları, profesyonellik yaşı, oynadığı lig, oynadıkları mevki, aldıkları cezalara göre profesyonellik tutum ve anlayışına etkisinin belirlenmesinde ve profesyonel futbolcuların anlayış açısından kendilerini geliştirmesinde ve onlar üzerinde söz sahibi olan insanların, futbolcular hakkında daha sağlıklı, bilimsel ve sistematik bilgi sahibi olmasında. Benzer araştırmalara kaynak oluşturmada yararlı olacağı umulmaktadır.

Bu araştırma saha ve survey (tarama) araştırmasının özelliklerine sahiptir. Veriler, futbolculara uygulanan Likert tipi tutum ölçeği ile toplanmıştır. Ölçekte 20 madde vardır. Futbolculara yönelik kişisel bilgiler aynı ankete sorulan sorularla elde edilmiştir. Anket soruları literatür çalışmasının verileri değerlendirilerek hazırlanmış, yapılan literatür taraması ve mülakatlar sonrası alanında uzman akademisyenin görüşleri alındıktan sonra profesyonel futbolculara yöneltilecek soru tipleri belirlenmiştir. Oluşturulan anket için yapılan güvenilirlik analizi sonucunda ölçeğin güvenilirliği (Crombach Alpha) 0,775 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılığını olumsuz etkileyen 10,11,12,14,17,18. Sorular çıkartılarak güvenilirlik hesaplaması yapıldığında güvenilirlik katsayısı 0,830 olarak bulunmuştur.

Ham veriler toplandıktan sonra ferdi değerlendirme yoluyla nitel bilgiler nicel hale getirilmiş ve daha sonra bilgisayarda SPSS programıyla değerlendirilerek tablolara aktarıldıktan sonra yorumlanmıştır. Araştırmada hipotez testleri olarak t-testi, anova, korelasyon ve regresyon analizleri yapılmıştır.

Bu çalışmayla ulaşılmak istenilen hedeflerden büyük çoğunluğuna ulaşılmış ve futbolcuların profesyonellik tutumlarının çeşitli faktörlerden etkilendiği ve farklı

durumlarda farklı profesyonel davranış ve tutumların ortaya konduğu gözlenmektedir. Sonuç olarak yapılması gereken şeyler profesyonel anlamda bir şeyleri değiştirmek istiyorsak bu sadece futbolcunun kendisini geliştirmesi ile gerçekleşmemektedir; aynı zamanda kurumsal profesyonelliğin futbolcunun profesyonellik algısını etkilediği gözlenmektedir. Futbolcunun oynadığı lig ve profesyonellik yaşı gibi etkenlerde profesyonellik algı ve tutumlarını etkilemekte ve böylece futbolcunun profesyonellik davranışına yön vermektedir.

2. GENEL BİLGİLER

Bu bölümde tezin arka planını oluşturan genel bilgiler verilecektir. Bölümü genel başlıklar halinde incelersek birinci bölüm de sporun tanımı ve futbolun tarihsel süreçleri hakkında genel bilgiler verilecektir. İkinci bölümde ise profesyonellik kavramı genel hatlarıyla ele alınmış ve profesyonel kişi, profesyonel meslek grupları profesyonel etik kurallar gibi konular üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde ise algı ve tutumun tanımı tutumları etkileyen faktörler ve tutumların ölçeklendirilmesi konuları hakkında genel bilgiler verilecektir.

2.1. Spor ve Futbol

Spor nedir? Kelime anlamı olarak nereden gelmektedir ve ne anlam ifade etmektedir. Sporcunun sporun içinde yeri ve önemi amatör sporda sporcu olmak ve profesyonel sporda sporcu olmak, bu bölümde açıklayacağımız konuları kapsamaktadır.

Spor sözcüğünün kökeni Latince'den gelmektedir. Latince'de Desportare ve İsportus kelimeleri eğlenmek, hoşça vakit geçirmek ve oyalanmak anlamındadır. Bu kelimeler 11.yüzyılda Fransızcadan İngilizceye geçmiştir. Desport; eğlendirme, oyalama, gevşeme sözcüğü İngilizcede sport; zaman öldürme, eğlenme, oyalanma, hobi biçiminde yer almıştır. Oradan daha sonra bütün dünyaya yayılmıştır. (77)

Çok geniş bir yayılım gösteren, birbiri içine girmiş sorun ve faaliyet alanlarıyla yumaklanmış, tarihi, ekonomik, teknik ve ideolojik birçok yanı bulunan bir eylem alanı olarak sporu tek bir tanımda toplamak çok zordur. (26) Buna rağmen sporun pek çok tanımı yapılmıştır. Bunlardan bazıları şu şekildedir: Spor, en kestirme sözlük tanımıyla oyun, oyalanma, eğlenme ve işten uzaklaşma anlamına gelir. (33) Spor; insan vücuduna yararlarının hemen beklenilmediği, kendi içinde kurallarının olduğu, ferdi ya da grup halinde, oyun olarak kendisini ortaya koyan fiziki yarışmalardır. (48) Spor; ferdin tabii çevresini beşeri çevre haline çevirirken elde ettiği kabiliyetleri geliştiren, belirli kurallar altında araçlı veya araçsız, ferdi veya toplu olarak boş

zaman faaliyeti kapsamı içinde veya tam zamanını alacak şekilde meslekleştirerek yaptığı, sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, ruh ve fiziki geliştiren rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur. (28) Spor, yapan insanda daha yetkin ve daha yeterli olma bilinç ve duygu ve isteğini yaratan bir eylemdir.(26) Spor; kısa vadeli belirgin amacı olmayan ve belli kurallara göre, ferdi ya da ortaklaşa oyunlar şeklinde ortaya konan fiziki hareketler bütünüdür. (8) Spor; bireyin doğaya karşı üstünlüğünü belirlemesine imkan veren ya da yüceltilmiş bir yaşam uğraşısını simgeleyen ferdi saldırganlık eğilimlerini kurallar içinde uygun biçimde yönlendiren faaliyetler bütünüdür. (50) Sporun tanımlarına bu şekilde değindikten sonra sporun ne olduğuna bakalım.

Spor; değerlerden, ihtiyaçlardan ve normların etkisinden doğan bir hareket imkânıdır. Aynı zamanda ihtiyaç değiştirici, ihtiyaç uyandırıcı, değer oluşturucu etkisi olan bir olgudur. (77) Spor, toplum yaşamına çok değişik açılardan girmiş, bireyleri doğrudan ya da dolaylı olarak kendisine bağımlı kılmış ve her zaman kitlelerin ilgisini canlı tutmayı başarmıştır. Kitleleri kendisine bağlayan, onlar için vazgeçilmez zevkler, ihtiyaçlar doğuran spor olgusu artık sosyal bir kurum olduğunu kabul ettirecek bir noktaya gelmiştir. Dolayısıyla spor, maddi temeli olan, kitleleri çok yakından ilgilendiren, belli davranış modelleri, düşünce ve inanç tarzları, simgeleri olan, görelî sürekliliğe sahip, belli kurallara dayanan yapısıyla sosyal bir kurumdur.(20) Ferdi açıdan spor, öncelikle bir beden faaliyetidir.(26) Yani spor isteğe bağılı olarak yapılan, egemen değerler ve normların damgasını vurduğu bedensel bir harekettir.(77) Spor, pek çok fiziki faaliyet içerir. Onu tanımlayan bedenle olan ilişkisidir. Spor, bedene yöneliktir ve çoğunlukla haz verir.(77) Spor, günümüzde bir serbest zaman sporu halini almıştır. Spor, gittikçe artan ölçüde bir kitle fenomeni durumuna gelmiştir.(77) Bugün artık sporun büyük bir kitlesel ilgiye konu olduğunu, toplum üyelerinin çeşitli konularda beklentilere cevap vererek önemli bir toplumsal görevi üstlendiği kabul edilmektedir.(20) Spor, insanın ilkel bir yaşamdan uygar bir yaşama doğru geliştiği bir yaşama bağlamıdır. Yani spor bir uygarlaşmadır. Spor, amacı kendisinde olan bir eylemdir. Başka bir deyişle spor, kendisi için yapılır. Fakat bu, sporun bir meslek olmasını engellemez. Yeter ki özüne uygun olsun. Spor, günlük yaşamdan bir uzaklaşmadır. Günlük yaşamın kaygılarından, sıkıntılarından, korkularından, hırslarından, tutkularından kin ve

nefretlerden, düşmanlıklardan uzaklaşmadır. Yani spor bir arınmadır. Spor, bir oyundur ve her oyun gibi bir Deneme'dir. Yani bilinenlerden, yapılabilenlerden becerilerden hareketle yeni olanı ortaya çıkartmak ve olanı aşmak çabasıdır. Dolayısıyla spor bir çaba ve bir uğraştır. Spor bir hümanizmadır. Bir hümanizma olması bakımından spor, yalnızca insan için vardır. İnsanın dışında hiç bir varlık spor yapamaz. Spor, insan için bir haktır. Her insanın kendisine en uygun sporu yapması gerekir. Her insan bir spor olgusuna katılabilir. (26) Spor, kültürümüzün bir parçasıdır. Sporun unsurları geleneklerden, dini davranışlardan, işten, günlük davranışlardan ve savaştan çıkmıştır ya da bunlar tarafından teşvik edilmiştir. Binaenaleyh spor, içinden çıktığı ve tekrar onu etkilediği toplumun bir aynasıdır. (77)

Yılmaz Çobanoğlu sporun ne olduğu sorusuna şöyle cevap vermiştir:

- 1- Spor, oyun güdüsünün uzantısıdır.
- 2- Spor; teknik, estetik ve fiziki bir süreçtir.
- 3- Spor, bir meslektir.
- 4- Spor, toplumsal bir kurumdur. (19)

Sporun üç temel ögeye sahip olduğunu ifade edebiliriz. Bunlar oyun, fiziki egzersiz ve yarışmadır. (20)

Sporun ne olduğunu, sosyolog Klaus Heinemann'ın geliştirmiş olduğu spor modelleri açısından açıklamak mümkündür:

- 1- Dışa Vurumcu Spor Modeli = Performanstan daha çok hazza yönelik spor. İş ve günlük yaşamın karşıtı.
- 2- Yarışma Amaçlı Spor Modeli = Performans, normlar, kazanç ve kayıp. İş yaşamına yönelik.
- 3- Ticari Spor Modeli = Gösteri olarak spor. Kazanca yönelik profesyonelleşmiş işletme.

4- İşlevsel Spor Modeli = Sporun politik, sosyal ve biyolojik olarak yerine getirilmesinde bir araç olarak.(77)

Ayrıca Spor, ferdi ve grup sporu olarak ikiye ayrılabilir:

1- Ferdi Sporlar: Yüzme, güreş, boks, judo, tekvando, bisiklet, halter, eskrim, disk, atletizm, vb.

2- Grup Sporları: Kürek, Futbol, voleybol, su topu, basketbol, 4x100 atletizm, vb. (75)

Sporun değişimi, farklılaşması ve belirleyici olması, insanın ihtiyaçları ve amaçlarına dayanır. Bunlar sporun karakterini, onun organizasyon ve yerine getiriliş biçimini, insanın onun karşısındaki yerini, ticarileşme ve profesyonelleşmenin derecesini, performans ve haz prensibinin yönelişindeki ölçüyü, yoğunluğu, çeşitliliği, karşıtlığı yeni kural ve yaptırım yapısını belirler.(77)

Sporcu; belirli kurallar altında araçlı veya araçsız, ferdi veya toplu olarak kendini spora veren, daha ileri bir aşamada sporu meslekleştiren, rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgu içinde yer alan, fizik ve moral yanı olan, yaptığı işten maddi ve manevi tatmin arayan sporun faal elemanıdır.(28) Sporcular, amatör ve profesyonel (elit) olarak iki gruba ayrılır. Amatör sporcular, sporu serbest (boş) zaman faaliyeti olarak yaparken profesyonel sporcular ise sporu bir meslek ve kazanç kaynağı olarak yapmaktadır. Sporcular sportif bir kimliğe sahiptir. Sportiflik; iyi (genç) bir dış görünüşün, inceliğin, çevikliğin ve sağlığın bir bileşimidir. Sportiflik insanı gösterişli yani ince ve zarif gösterir. Dışsal gösterişlilik giderek artan ölçüde sosyal kabul görmeyen -hem özel yaşamda hem de meslek yaşamında- bir şartı olarak geçerlidir.(77)

2.1.1. Sporda Amatör ve Profesyonel (Elit) Ayrımı

Amatör terimi, bir işi para kazanmak için değil zevk için yapan kimse için kullanılır. Profesyonel terimi, meslek edinen, yaptığı işten kazanç sağlayan, işin uzmanı gibi içerikleri olan terimdir. (71) Profesyonel spor, amatör sporun bir aşaması ve aşamayı yapabilmeyen sporcunun yaptığı çalışmaları amatörlük çerçevesi dışına taşıyarak ücret karşılığı ile geçim yoluna gitmesidir. Dolayısıyla profesyonel spor

ilerlemiş, belirli bir aşama yapmış amatör sporcunun kendi geleceğini ve geçimini sporun emrine vermesidir.

Amatör sporcu, faaliyet gösterdiği spor dalını meslek olarak seçmeyen ve spor faaliyetini devamlı gelir amacıyla yapmayan sporcudur. Profesyonel sporcu, sportif faaliyeti meslek olarak seçip bunu hayatını idame edecek gelir unsuru olan ücrete ve diğer maddi imkânlarla sahip olan sporcudur.(28) Milli liglerde oynayan, aktif lisanslı, meslek olarak sporu icra eden, maddi kazanç sağlayan, yüksek performans sahibi, yarışmacı ve sporu boş zaman kavramının dışında yapan sporcular elit sporcu statüsündedir.(48) Profesyonel futbolcu; bir kulübe sözleşme ile bağlı olarak çalışan ve profesyonel futbol yönetmeliğinin hükümlerine göre tescili yapılan ve futbolu meslek edinen kişidir.(59) Amatör ve profesyonel spor ayrımında amatör spor kitle sporu, profesyonel spor ise meslek sporu olarak düşünülebilir.(8) Sporun amacı kendisinde olması yani amatör bir eylem olması onun profesyonelce yapılmasını engellemez. Spordan bir kazanç sağlanabilir. Spordan kazanç sağlanması, sporun özü gereği profesyonel olduğu anlamına gelmez. Spor profesyonelce yapılabilir fakat amatörlük özelliği yitirilmemek şartıyla. Amatörlüğün yitirildiği yerlerde dürüst oyun (fair-play) kavramı ön plana çıkar.(26) Bir zamanların centilmen amatörlerinden profesyonel spor işçilerine gelinceye dek alınan yol hayli uzundur. Üretimin bir alanı olarak spor, sanayisi hızla büyüyen bir sektördür. Bugün bu sektör; sporun amatör, profesyonel olarak hangi düzeyde ve nasıl yapılacağına yön vermeye çalışmaktadır.(71)

Profesyonellikte öncelikle gözetilen başarıdır. Profesyonel sporun gelişmesi ve amacına ulaşabilmesi için hem alt yapı sorununun çözülmesi hem de herkes için spor olgusunun tam anlamıyla ülkemizde yaygınlaştırılması şarttır. Çünkü alt yapı sorununu halleder ve spor alanında verilen hizmetleri daha fazla insana ulaştırırsak, taban geniş tutulmuş ve çok sayıdaki kişilerin içerisinde gerçekten yetenekli sporcular çıkarma şansımız artmış olur.

2.1.2. Modern Futbolun Tarihsel Gelişimi

Bu bölümde değineceğimiz konular modern futbolun dünyadaki gelişimi ve Türkiye'deki gelişimi, futbolun toplumsal etkileri ve hangi süreçlerden geçerek günümüze geldiği konuları üzerinde durulacaktır.

2.1.2.1. Dünyada Modern Futbolun Tarihsel Gelişimi

Futbol tarih boyunca hemen hemen bütün medeniyetlerde benzer biçimlerde boy gösterdikten sonra bugünkü haline en yakın şeklini 17.yy da İngiltere' de almıştır. 1846 yılında Londra'nın Cambridge Üniversitesi tarafından kaleme alınan yenilikler, 1862 yılında biraz daha genişletilmiştir. Takımların on bir oyuncu ile karşılaşacağı, topa elle müdahalenin yasak olduğu ve ofsayt kuralından söz edilmesi, getirilen yenilikler arasındadır. Bu arada okullar arası futbol maçları düzenlenmeye başlanmış ve 1857'de ilk futbol kulübü "Sheffield Club" faaliyete başlamıştır. 26 Ekim 1863 tarihinde de modern futbolun doğumunu müjdeleyen İngiliz Futbol Birliği (Football Association) kurulmuştur. FA, futbol konusunda dünyada kurulan ilk milli federasyondur. 1862 yılında futbolun on birer kişilik takımlar arasında oynanması kararı alınmıştır. 1871'de kalecinin topu elle tutması, 15 kulübün katılımıyla FA Kupası karşılaşmaları, 1873'te korner atışlarının kabulü, 1875'te topa kafa ile vurma izni, 1888'de de İngiliz Profesyonel Futbol Ligi'nin başlaması önemli gelişmelerdir. Zaman içerisinde hızla yayılan futbolda, 1884 yılında profesyonelleşme gündeme gelmiş ve bunu 1888'de profesyonel futbol ligi karşılaşmalarının başlaması izlemiştir. Bundan sonra futbol, İngiltere'den Avrupa'ya ve tüm dünyaya yayılmış, 1886 yılında futbol kurallarının uygulanması, değiştirilmesi, anlaşmazlıkların çözülmesi için 1882 yılında kurulmuş bulunan INTERNATIONAL BOARD, en yetkili kurum olarak ulusal federasyonlarca tanınmıştır. Evrensel bir spor olan futbolda uluslararası karşılaşmaların artması üzerine, 1904 yılında Uluslararası Futbol Federasyonu (Federation Internationale de Football Associations) FIFA kurulmuştur. Futbol sporu, temelinde her ülkenin federasyonları ve en üstte FIFA'nın bulunduğu piramit şeklinde örgütlenmiştir. Merkezi Zürih'tedir. FIFA ve ulusal federasyonlar arasında beş tane konfederasyon yer alır. Bunlar UEFA (Avrupa Futbol Birliği), Güney Amerika, Kuzey Amerika, Afrika, ve Asya Konfederasyonu'dur. International Board da FIFA bünyesinde yer alır ve 20 futbol

adamından oluşur. Bu kurul değişmeyen futbol kurallarının çağdaş ölçülere göre uygulanmasını sağlamak için çalışmalar yapar. Federasyonlar, ulusal federasyonlar ve kulüpler FIFA'nın mutlak denetimi altındadır. Ulusal federasyonlar, kendi maçlarını kendileri düzenlerler. Bunlar genellikle şampiyonluk ve kupa maçlarıdır. Uluslararası müsabakalardan Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası, Kupa Galipleri Kupası, UEFA Kupası ve Avrupa Kupası, Konfederasyonların, Olimpiyat Oyunları Futbol Turnuvası ve Dünya Kupası ise FIFA'nın denetimi altındadır. (<http://www.frmt.com/genel-kultur-vatandaslik/680746-futbolutarihcesi.html>)(12/04/2010)

2.1.2.2. Türkiye'de modern futbol'un tarihsel gelişimi

Futbolun Türkiye'deki gelişimi, 19. yüzyılın sonlarında Türk toplumunda oynanmaya başlandı. Dönemin anlayışına göre, futbol İslam gelenekleriyle bağdaşmadığından bu spor dalının öncüleri Müslüman olmayan azınlık mensuplarıydı. Özellikle İzmir ve Selanik'teki Rum, Ermeni, İngiliz ve İtalyan asıllılar, kendi aralarında kurdukları takım ve kulüplerde futbol oynamaya başladılar. 1875 yılında Selanik'te, 1877 yılında İzmir'de futbol, azınlıkların oynadığı, Müslümanların da seyrettiği bir oyun olarak dikkatleri çekti. 1894'de İzmir'de kurulan Football Club Smyrn (İzmir Futbol Kulübü), 1906 ara olimpiyatlarına katıldı ve Danimarka takımının ardından ikinci oldu. 1899 yılında Kadıköy'de Reşat Danyal, Fuat Hüsnü (Kayacan) ve arkadaşları ilk Türk takımı Black Stocking Football Club'ı kurdular. 1904'de Rumlar ve İngilizlerin öncülüğünde "İstanbul Pazar Ligi" kuruldu. 1905 yılında kurulan ilk Türk futbol kulübü Galatasaray ve 1907'de kurulan Fenerbahçe ile pazar liginde Türk futbolcuları çoğunluğu sağladı. 1908'de İkinci Meşrutiyetin ilanı futbola hız kazandı. Kulüp ve takım sayısı artarken, gençler arasında futbol en çok sevilen spor dalı oldu. Cumhuriyet döneminde ise Futbol Federasyonu kuruldu, ilk milli maç Romanya ile oynandı, FIFA ve UEFA'ya üyeliğimiz kabul edildi. 1951 yılında profesyonelliğe geçildi. 1959 yılından itibaren milli lig organizasyonları başladı. (57) 24 Eylül 1951 yılında Futbol Federasyonu Başkanı Ulvi Yenil, futbolda profesyonelliği bir yönetmeliğe bağladı. Bir kısım futbolcuların kulüplerde mukaveleli profesyonel olarak oynayabileceği esası Yenil'in Futbol Federasyonu Başkanlığı döneminde gerçekleşti.(39)

Yurdumuzda ilk profesyonel lig, 05 Ocak 1952'de İstanbul'da başladı. Beşiktaş, İstanbul Profesyonel Futbol Ligi'nin ilk şampiyonu olarak adını tarihe yazdırdı. 26 puanlı Beşiktaş'ın ardında yer alan Galatasaray ile Fenerbahçe'nin ise 19'ar puanı bulunuyordu.14 maçta 19 gol atan Şevket Profesyonel Liglerin ilk gol kralı oldu. (81) İstanbul ligini 1955'te kurulan Ankara ve İzmir ligleri takip etti. 1959'da, Mahalli Profesyonel Liglerin yerini Türkiye Ligi almıştır. Profesyonel kadrolu kulüplerin ülkede yayılması üzerine 1963'de 2. Lig, 1967'de 3.lig kurulmuştur. 1954'de Avrupa'da Futbol Federasyonları Birliği'nin (UEFA) kurulmasından sonra Türkiye, bir Avrupa ülkesi olarak kabul edilme mücadelesi vermiş ve bu isteği UEFA tarafından 10 Şubat 1962'de alınan karar uyarınca kabul edilmiştir. 3461 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Yasası, 07 Haziran 1988 günü ve 19835 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.(57) Böylece Türkiye, profesyonel futbolun bir ölçüde de olsa özerkliğe kavuşturulması ile ilginç bir döneme girerek futbolda Avrupa standartlarının yakalanması için ciddi adımlar atılmaya başlandı.

2.1.2.3. Futbolun Toplumdaki Yeri ve Önemi

Bugüne kadar hiçbir spor, futbol kadar geniş halk kitlelerine hitap edememiştir. Çocuklar için mücadeleci bir oyun, amatörler için mükemmel bir uğraş, profesyoneller için ise kazanç kaynağı olan bu oyun, günümüzün en yaygın ve sevilen spor dalı niteliğini taşıyor.(39)

21 Mayıs 1904 yılında yedi ülkenin federasyonları bir araya gelerek Milletlerarası Futbol Federasyonu'nu (Federation International Football Association-FIFA) kurmuşlardır. FIFA'ya bağlı olarak kurulan Dünya'daki spor birlikleri şunlardır:

- 1- Güney Afrika Futbol Birliği (COMMEBOL),
- 2- Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA),
- 3- Asya Futbol Federasyonları (AFC),
- 4- Afrika Futbol Federasyonları (AFCO),
- 5- Kuzey-Orta Amerika ve Karaip Futbol Federasyonları (CONCACAF),

6- Okyanusya futbol federasyonları (OFC).(43)

Futbol, dünyada en popüler olan sporlar arasında yer almaktadır. Bunun en önemli sebepleri şunlardır:

1- Futbolun hem oyuncuların hem de seyircilerin eğlenmelerine ve zevk almalarına imkân vermesidir.

2- En becerikli vücut üyeleri olan ellerin, oyunda topa müdahale etmek için kullanılmasının yasaklanmış olmasıdır.

3- Oyunda girişilen kombinasyonların ve oyunun sonucunun belirsiz olmasıdır.

4- Şans faktörü önemlidir. Umulmadık şekilde maçlar kaybedilebilir veya kazanılabilir, goller atılabilir veya yenilebilir.

5- Futbolda risk vardır. Gollerin kazanılması için zorlukların ve risklerin göze alınması şarttır.

6- Futbolda belirsizlik ve kesinsizlik diğer sporlara göre daha çok yaşandığı için bu oyunda heyecan vardır.

7- Futbol, bir takım oyunudur. Oyuncuların becerilerini, bir takım oyunu içinde birleştirmeleri gerekir.

8- Öğrenilmesi kolay olan ve bütün mevsimlerde yıl boyunca oynanabilen futbolda kullanılacak malzemeler, araç ve gereçler görece olarak daha ucuzdur. (51)

Toplumların gelişmişlik düzeyleri ne olursa olsun her toplumsal yapıda (kent-köy, sanayi-tarım) benimsenen futbol; edebiyatçının, fotoğrafçının, heykeltıraşın, ressamın, köylünün, esnafın, teknikerin, öğretmenin, öğrencinin v.s. bir ortak kültürel buluşma noktasıdır. (76) Modern insan futbolda kendi özünü bulmuştur. Kolay ve zorun, iyi ile kötünün, güzellik ve çirkinliğin insana özgü karşıtlarını sunan futbol bu zengin açılımı ile çok farklı ihtiyaç ve özlemlere cevap vermektedir. Bu yüzden futbol, dünyada geniş kitlelerin mistik kaçış alanı ve sığınağı da olmuştur.(23) Herkesin burcu olduğu gibi bir de futbol takımı vardır. Ya

çocukluğunda şampiyon olduğu bir takımın baştan çıkarıcılığına teslim olmuştur ya da herkesi gizli bir dille taraflardan biri olmaya davet eden spor enformasyonunun baskısı ile iyiyi kötüden ayırabilen bilince sahip olduğu reşitlik sonrası akılcılığın sentezinde tercihte bulunmuştur.(15) Futbol, onu sevenler tarafından kutsal bir kimliğe büründürülmüştür. Çünkü herkesi içine alacak kadar engin, herkesin kavrayacağı kadar basit, herkesin kendini ifade etmesine imkân verecek kadar konuşkan ve değişkendir. Futbol, aynı zamanda bir bilim olan sporun en çok sevilen dalıdır. Futbolun diğer spor dallarına göre daha fazla ekolleri, paradigmaları, çarpıtmaları, belge sahtekârlıkları, âlimleri ve kavgaları vardır. Futbolu, belli kurallar dahilinde 90 dakika süreyle, ölçüleri belli bir alanda oynanan bir oyundan ibaret olarak görenler olsa dahi bu onun kutsallığını ve en çok sevilen spor dalı olma halini ortadan kaldırmaz.(49) Bütün bunlarla birlikte futbol, mücadeleyi sevmeyenlerin oyunu değildir. Tam tersine bir futbolcu güçlü, sert, dayanma sınırlarını zorlayan karakterde olmalıdır.(67)

2.2. Profesyonellik

Bu bölümde inceleyeceğimiz konular profesyonelliğin ortaya çıkışı modern toplumlarda profesyonelliğin yeri nedir. Aynı zamanda profesyonel kişi üzerine biraz açıklamalar yapılarak konu derinlemesine incelenmiş ve meslek gruplarının profesyonellikteki yeri gibi genel profesyonellik konularına değindikten sonra profesyonellik ve futbol konusu üzerine ayrıntılı bir çalışma yapılmıştır.

2.2.1. Profesyonelliğin ortaya çıkışı

Profesyonelliğin ortaya çıkışı kapitalist endüstrileşmenin ortaya çıkışı ve pekişmesi dönemine rastlar. Ritzer (1975) çok geniş ölçekli profesyonelleşmenin ancak Batıda gerçekleştiğini ileri sürer. Max Weber, Batıda rasyonelliğin yükselişine yol açan çeşitli faktörleri analiz ederek, serbest piyasa, bürokrasi ve profesyonel mesleklerin rasyonelliği oluşturduğunu ifade etmiştir. Her ne kadar Weber'in profesyonellik ile ilgili görüşleri bürokrasideki gibi yaygın bir şekilde dile getirilmese de Max Weber'e göre bürokratikleşme gibi profesyonelleşme de toplumsal rasyonelleşmenin bir yönünü oluşturur. Bu nedenle, profesyonel meslekler Batı rasyonalitesinin önemli örneklerindedir. (63)

Literatürde "profesyonellik", "profesyonelleşme", "profesyonel" kavramlarının anlamları konusunda tam bir uzlaşma sağlandığı söylenemez. Bu yönüyle profesyonellik ile ilgili çalışmalarda bu kavramlara yüklenen anlamlara göre bir mesleğin profesyonel olup olmadığı konusunda farklı görüşler ileri sürülebilmektedir.(56) Örneğin, bazılarının göre askerlik profesyonel bir meslek değilken bazıları da karşıt görüşte olabilmektedir. Dolayısıyla, profesyonel meslek kriterlerinin neler olduğunun ortaya konması bir mesleğin profesyonelleşme düzeyini değerlendirme açısından önem taşımaktadır. Çünkü her mesleğin üyeleri profesyonelliğin getirdiği ayrıcalıklardan yararlanmak için profesyonel statü iddiasındadırlar. Bu nedenle profesyonelleşme kriterlerinin neler olduğunu ortaya koymaya çalışan birçok çalışma yapılmıştır.(69)

Profesyonellik ile ilgili literatürün büyük bir bölümü, özellikle 1970'li yıllara kadar yapılan birçok araştırma, profesyonel meslekleri diğer mesleklerden farklı kılan karakteristikler üzerinde yoğunlaşmıştır. Diğer deyişle, profesyonellerin

vasıflarını belirleme üzerine odaklanmıştır. Daha sonra, farklı bakış açıları da geliştirilmiştir.(56)

Özellikle 1990'lı yıllardan sonra profesyonel meslekler ve profesyonelleşme konusunda karşılaştırmalı araştırmaların yoğunluk kazandığı görülmektedir. Bu çalışmalar, farklı ulusal kültürlerin ve devletlerin profesyonelleşmede oynadıkları roller ile aynı ülke içinde farklı meslekleri karşılaştırmak konularını içermektedir.(36) Bu bağlamda da Anglo-Amerikan gelenek ile Kara Avrupası geleneğindeki profesyonelleşmenin farklılıklarından söz edilmektedir.(65)

2.2.2. Profesyonel tutum

Toplumda bir görevi, bir mesleği düzenli ve en az hata ile sürdüren kişiye profesyonel denilir. Bir etkinliği çok yetkin biçimde uygulamak ya da herhangi bir işlemi, bir sporu en mükemmel biçimde yapmak profesyonellere özgüdür. Eğitimi ve deneyimiyle işini gerçekleştirerek karşılığında hak ettiği maddi kazancı sağlayabilen de profesyoneldir. “Bir işin profesyoneli olmak”, onu “en ince ayrıntılarına kadar kavramış olmayı” ve “uygulayabilme” yi gerektirir. Profesyonelliğin en önemli ölçütü; işinin gereklerini en mükemmel haliyle gerçekleştirebilmektir. İşin ve konunun püf noktaları, çıkar ve çıkmazları profesyonelce bilinir ve kollarır. Yeryüzünde insanın var oluşuyla birlikte, her geçen gün artan nüfus ve gelişen toplumun beklentilerine yanıt vermeye çalışan iş alanları giderek özel uzmanlık dallarının da ortaya çıkmasına yol açmıştır. Ancak, profesyonellik, toplumda iş yapan herkesin benimsemesi gereken bir düşünce ve davranış biçimidir. Nasıl görüldüğünüz (kılığınız-kıyafetiniz), konuştuğunuz, yazdığınız, hareketleriniz ve nasıl iş yaptığınız toplumca sürekli değerlendirilerek profesyonel olup olmadığınıza karar verilmektedir. Profesyonellik, yalnız yönetici, teknisyen, öğretmen, siyasetçi, sporcu, yazar ya da sanatkâra uygun görülen bir sıfat değildir. Tüm çalışanları, tüm insanları kapsayan bir yaklaşımdır (37).

Büyük Larousse sözlüğünde profesyonel;

- Amatör'e karşıt olarak bir mesleği, bir işi düzenli olarak sürdürebilen kişi,
- Bir etkinliği çok yetkin bir biçimde uygulayan kimse,

- Bir sporu yapmak ya da kimi zaman öğretmek için para alan sporcu,
- Herhangi bir etkinlikte özel bir deneyimi olan kimse,

olarak tanımlandıktan sonra, “bir işin profesyoneli olmak” da onu en ince ayrıntılarına kadar öğrenmiş olmak şeklinde ifade edilmektedir. “Profesyonellik” ise, ‘profesyonel olma durum’udur. (16) Kavram olarak anlamı, yaptığı işi hakkını vererek ama kendi çıkarlarını da güncel tutarak özel hayatı ile iş hayatı arasında dengeyi kurabilen insan modelidir

Günümüzde insanın kendi konusunda her şeyi bilmesi şart olmuştur. Eskiden, bir insan ne kadar çok şey bilirse kıymeti o kadar artardı. Bundan dolayı “bilge insanların toplumda ayrı bir yeri vardı. Şimdi ise, başarıya ulaşabilmek için çalıştığımız alana ilişkin her şeyi bilmek gerekiyor. Bir profesyonelin çalışma hayatındaki motivasyonu mesleki gelişme ile mümkündür. Her zaman daha iyi olmaya çalışır. Bu anlamda profesyonel kişi, bilgiyi kullanabilendir. Her insan salt bilgi sahibi olabilir; ama bilgiyi üretime dönüştürebilmek profesyonel kişinin işidir. Özden, M.C. “Profesyonellik Üzerine..”, [Çevrim İçi] Elektronik adres: http://www.mcozden.com/forum3_15pu.htm(17/02/2010)

Profesyonel kişinin davranış olarak uygulaması gereken alanlardan biride futbol sahalardır, bir futbolcunun sahada davranış olarak yapması gereken konular vardır. Profesyonel bir futbolcunun müsabaka anında hakeme karşı alması gerektiği doğru tavırlar şunlardır: Hakem oyunun vazgeçilmez bir parçasıdır. Hakem olmadan maç oynanmayacağına göre ben, hakeme ve oyun kurallarına saygı duyarım. Hakem de bir insandır ve birçok faktörden etkilenebilir, hata yapabilir. Hakeme kızmak, bağırarak, seyirci desteğini arkaya alarak itiraz etmek ve hakem üzerinde baskı kurmaya çalışmak bana fazla bir şey kazandırmaz. Olsa olsa benim sevimsiz görünüp hatalarıma mazeret aramam neden olabilir. Bazı kritik durumlarda bu tür olumsuz davranışların çok kötü sonuçlar doğurabileceğini bilirim. Mesela oyundan atılabilirim. Seyirciler, grup psikolojisinin etkisiyle telafisi mümkün olmayan olaylara yol açabilir ya da maçta kavga çıkabilir. Bundan ötürü benim görevim kendi oyunumu oynamak, sınırlı arkadaşlarımı yatıştırmak ve oyunu kurallarına göre oynayarak haklı galibiyet almaya motive olmaktır.(13)Yukarıdakilerin aksine profesyonel bir futbolcuya yakışmayan tavırlar da vardır. Mesela, hakem sahaya hep

aleyhimize düdük çalmak için çıkıyor. En küçük bir hatada düdük çalıyor. Bizi hiç kayırmıyor. Hep rakip takımı kayırıyor. Böyle şey olmaz. Ne yapip etmeli, hakemi sindirmeliyim. Seyirci desteğini arkama alarak baskı kurmalıyım. Hep itiraz etmeliyim. Çünkü ağlamayan çocuğa meme vermezler. Ben de olumsuz olmalı, hakeme sürekli karşı çıkmalı, her kararına itiraz etmeliyim. Kötü oynadığımızda bile bahaneyi hakeme bulmalı, her fırsatta onu kandırmaya çalışmalıyım. Böyle yaparsam seyircinin ve antrenörümün gözünde yücelirim.(13)

2.2.3. Profesyonel meslek grupları ve ortaya çıkışı

Profesyonel meslek gruplarının varlığı modern toplumların temel özelliklerinden birisidir. Sanayi devrimi sonucu ortaya çıkan ve çeşitlenen meslekler modern toplumsal yaşamın düzenlenmesinde önemli işlevler üstlenmektedir. Diğer bir deyişle, modern toplum profesyonel meslekler toplumdur.(10) ilk önce hekimlik, hukuk ve ilahiyat mesleği klasik üç profesyonel meslek olarak genel kabul görmüş, daha sonra da profesyonel grupların sayıları ve çeşitleri 20. yüzyılda çok büyük bir oranda artmıştır. (31) Bu yüzyılda her meslek kendini "profesyonel" olarak tanımlama ve profesyonel bir meslek olarak tanınma gayreti içinde olmuştur.

Meydan Larousse'da "meslek" (İng. profession), bir kimsenin hayatını kazanmak, geçimini sağlamak için yaptığı iş olarak tanımlanır. "The Shorte Oxford English Dictionary on Historical Principles" adlı sözlükte ise, 'kişinin yeteneklerini ortaya koyduğu ve izlediği iş(vocation) ya da belli bir alanda edinilmiş bilgilerin başkalarını etkileyecek biçimde uygulanması ile oluşmuş bir iş'dir. Bir başka sözlükte (A Dictionary of the Social Sciences) mesleğin tanımı, 'ustalık ve bilgi gerektiren entelektüel teknik, gönüllü dernek ve davranış kuralları ile karakterize edilecek iş' olarak yapılmıştır. Profesyonel (İng. professional) kavramının sözlük anlamı, öğrenilmiş ya da yetenek kazanılmış bir işe ait olan kişi (the Shorte Oxford English Dictionary on Historical Principles)'dir. Yine Türkçe bir sözlükte 'profesyonel' kavramı, "bir işi meslek edinmiş (kimse), meraklı ve hevesli karşıtı" olarak açıklanmıştır.(80)

Profesyonellik ve profesyonelleşme sosyolojinin önemle ve sıklıkla üzerinde durduğu temel konulardan olup; bu alanda yapılan kapsamlı çalışmalarla "meslekler sosyolojisi" adıyla bir alt disiplin oluşmuştur.

Her insan doğuştan getirdiği kendisine özgü yetenekleri, potansiyeli farklı gizli güçleri vardır. İnsanlar yaşamları boyunca bunları ortaya koymak, kullanmak ve geliştirmek ister. Bu gelişimi sağlayacak olan meslektir. Doğuştan getirilen yetenekler, potansiyeller ve daha sonra öğrenme yolu ile kazanılan bilgi ve becerilerin en iyi şekilde kullanılabilmesi doğru meslek seçimiyle mümkündür. Meslek, insanların hayatlarını kazanmak için, belirli bir eğitim yoluyla kazandığı bilgi ve becerilere dayalı sürdürdükleri etkinlikler bütünüdür (11).

Profesyonelliğin en sade anlamı, meslek sahibi olmaktır. Meslek sahipliğini iş, diploma, pozisyon, gelir veya unvan sahipliğinden ayırt etmek gerekir. Profesyonel, "işini iyi yapan insan", "para için çalışan insan"dır. Yalnızca para kazanmak amacı ile meslek sahibi olunmaz. Bir profesyonel için, ihtiyaç ötesine geçen para mesleğini geliştirmenin aracıdır. Ancak, profesyonel geçimini mesleğinden temin eder. Her iş sahibi, profesyonel değildir. Yani, tezgâhta müşteriden para alıp mal vermek "tezgâhtarlık" mesleğine sahip olduğu ve bu işi profesyonelce yaptığı anlamına gelmez. "Başarı Aslanın Midesinde", [Çevrim İçi] Elektronik adres: (http://www.bizimsahife.com/gbahcesi/gb.basari_aslanin_24.html) (23/02/2010)

Aşağıdaki özellikler mesleği herhangi bir uğraşı alanından farklı kılan özelliklerdir.(54)

1- Tam zamanlı bir uğraşı olması	Teori ve araştırmaya dayanan, uygulama becerileri gerektiren özel bilgi birikiminin olması
2- Bir eğitim kurumunun varlığı	Giriş ve uzmanlaşma standartları ile resmi makamlarca kabul gören bir eğitim sürecinin olması,
3- Meslek kuruluşunun oluşması	Özel bir alanda uygulama yetkisinin bulunması ve kendi faaliyetlerini denetleyebilmesi, hesabını verebilmesi,
4- Etik kuralların oluşması (Deontoloji)	Bireylere hizmet sunarken, topluma hizmet anlayışına dayanan bir etik yaklaşımının bulunması

2.2.4. Profesyonellik ve kuramsal yaklaşımlar

Bununla birlikte profesyonel meslekler ile ilgili bilimsel çalışmalar temelde iki ana kategoriye ayrılabilir.(30) bu farklı yorumların "değerler sistemi" ve "ideoloji" olarak iki ana grup altında toplanabileceğini belirtmiştir. Profesyonelliği bir "değerler sistemi" olarak yorumlayanlar toplumsal sistemlerin düzen ve istikrarında profesyonelliğin olumlu katkıları olduğunu ileri sürerek; çalışmalarında bunları ortaya koymayı amaç edinmişlerdir. Bu kanat "olumlu" yaklaşımı temsil eder. Ünlü Fransız sosyolog Durkheim ve Amerikalı sosyolog Parsons'un da yer aldığı işlevselci kuram bu yaklaşım içerisinde yer alır. İşlevsel toplum, bireysel ve toplumsal çıkarların uzlaştığı bir toplumdur. Profesyonel meslekler yetenek, beceri ve etik standartlar gibi niteliklere sahip oldukları için toplumun işleyişinde önemli işlevler yerine getirirler. Bu da işlevsel bir toplumda gerekli olan bir gelişmedir (10).

Dikkat edileceği üzere bu bakış açısından profesyonellik toplumun gelişmesi, daha iyi duruma gelmesi için çalışmakla ilgilidir ve topluma hizmet ülküsü profesyonel statü talep etmenin moral yönünü oluşturur. Profesyonelliği bir "ideoloji" olarak yorumlayanlar ise profesyonelliğe "olumsuz" bakarak onun hegemonik inanç sistemi olduğunu ileri sürerler. Bu yaklaşım profesyonel grupların kendi çıkarlarını gözettiğini savunur (30).

2.2.5. Profesyonellik ölçütleri

Her meslek "profesyonel" bir statü kazanmak ister. Çünkü bir mesleğin profesyonel meslek olarak görülmesi ve çalışanlarının da profesyonel olarak

tanımlanması o mesleği çekici kılmaktadır. Her şeyden önce toplumda saygınlık kazanır ve meslek üyeleri itibar görür. Ayrıca, dışarıdan müdahaleler de azalır ve meslekle ilgili düzenlemeler ve denetlemeler meslek üyeleri ve örgütleri tarafından gerçekleştirilir. Bu durumda meslekleri "profesyonel" konuma yükselten, diğer deyişle profesyonel meslekleri diğer mesleklerden farklı kılan özellikler nelerdir sorusunun yanıtı önem kazanmaktadır. Böylece, "profesyonel statü" kazandıran kriterlerin tespit edilmesi, tanımlanması çeşitli mesleklerin profesyonelleşme düzeyini değerlendirmede yararlı bir araç olacaktır.(69)

Profesyonellikle ilgili birçok çalışma bir mesleğin profesyonel olabilmesi için gerekli ölçütlerin neler olduğu üzerinde odaklanmıştır. Dolayısıyla bir mesleğin profesyonellik derecesi o ölçütleri ne kadar yerine getirdiğine bağlıdır. Barber profesyonel davranışın dört temel özellik aracılığıyla tanımlanabileceğini belirtmiştir.

Bunlar:

- 1) Yüksek derecede genel ve sistematik bir bilgi.
- 2) Bireysel çıkarlardan çok toplumsal çıkarlara yönelme.
- 3) İşteki toplumsallaşma süreci içerisinde ve uzmanların kendilerinin gönüllü olarak kurdukları ve işlettikleri dernekler aracılığıyla oluşturdukları etik kanunlar sayesinde yüksek derecede kendi kendine davranışları kontrol etme eğilimi.
- 4) Bireysel çıkar anlamına gelmeyecek fakat sadece işteki başarıları sembolize eden (para veren ya da manevi olarak onurlandıran) bir ödül sisteminin varlığıdır.(10)

Bir başka çalışmada da profesyonel mesleği tanımlayan ilkeler şu şekilde belirtilmiştir:

- 1) Uzmanlık bilgisi; uzun süreli bir eğitim (mesleğe girmeden ve girdikten sonra).
- 2) Etik standartlar; topluma hizmet etme bağlılığı.

3) Mesleği ve meslek üyelerinin davranışlarını düzenleyen, disiplinle ilgili yetkileri olan ve yukarıda belirtilen ilkeleri koruyan ulusal düzeyde bir meslek örgütünün varlığı. (12)

Samuel P. Huntington da (1957) sıklıkla atıf yapılan çalışmasında profesyonelliği farklı kılan üç temel karakteristikten söz eder. Bu özellikler, kurumsallık, sorumluluk ve uzmanlık olup, bunlar özetle aşağıdaki ilkeleri içerir:

Kurumsallık: Profesyonel meslek üyeleri kendilerini organik bir birlik olarak görürler ve grup olarak diğer insanlardan ayrıldıkları bilinç duygusunu paylaşırlar. Bu kolektif duygu ise profesyonel yetkinlik, ortak çalışma bağı ve özgün toplumsal sorumluluk için gerekli uzunca bir eğitim ve disiplin ile ortaya çıkar. Profesyonel mesleğe giriş, gerekli eğitim ve öğretimi almış olanlarla sınırlı olup, herkese açık değildir. Mesleğe giriş için asgari koşulları taşımak gerekir.

Sorumluluk: Sosyal sorumluluk profesyonelliğin en belirgin özelliğidir. Profesyonel kişi sağlık, adalet, eğitim gibi toplumun işleyişinde çok gerekli olan hizmetleri topluma sunan bir uzmandır. Her mesleğin müşterisi, kişisel veya topluca olsun toplumdur. Bir meslek sunduğu hizmetle toplumun işleyişine önemli bir katkı yapmadıkça profesyonel olamaz. Ayrıca, bir kişi profesyonel bilgi ve yeteneklerini toplumun zararı için kullanırsa profesyonelliğini kaybeder. Bu amaca yönelik, meslek üyelerinin meslekten olmayan kişilerle olan ilişkilerine rehberlik eden belli bir takım moral değerler ve idealler vardır. Bunlar profesyonellik eğitimi yoluyla aktarılan yazılı olmayan normlar olabileceği gibi sistematikleştirilmiş yazılı profesyonel etik kuralları da içerebilir. Kuşkusuz, finansal kazanç profesyonel meslek mensupları için birincil amaç olamaz.

Uzmanlık: Profesyonel kişi önemli bir alanda özel bilgi, yetenek ve beceri sahibi bir uzmandır. Bu uzmanlık uzun süren bir eğitim ve deneyim ile kazanılır ve profesyonel yetkinliğin nesnel standartlarının temelini oluşturur.

Huntington (1957) profesyonelliğin bir amaç olduğunu kabul eder, çünkü tıp ve hukuk da dâhil olmak üzere hiçbir meslek yukarıda ifade edilen ideal profesyonellik tipinin karakteristiklerine tümünden sahip değildir. Meslekler bu ideal konuma ulaşmak

için çaba gösterirler.(42, 47)

Özetlemek gerekirse, profesyonelleşme bir derece meselesidir .(10) Bazı meslekler başka mesleklere göre daha az veya daha çok profesyoneldirler. Örneğin, hekimlik mesleği hemşirelik ve ebelik mesleğine göre daha çok profesyonelleşmiştir denilebilir.

Roberg ve arkadaşları da, profesyonel meslek ölçütlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:(64)

1. Profesyoneller, amacı meslek bilgisini üyelerine aktarmak olan meslek kuruluşları tarafından temsil edilirler.
2. Profesyoneller işlerini yaparken özerktirler.
3. Profesyonel meslek araştırmaya dayalı, sürekli ve düzenli olarak yenilenen kendine özgü, diğerlerinde bulunmayan bir bilgi birikimi ve bütünlüğüne sahiptir.
4. Profesyoneller uzun ve biçimsel bir eğitimden geçerler.
5. Profesyoneller kalite ve yetkinlik belgelerine sahiptirler.
6. Profesyoneller topluma kamusal hizmet sunarlar.

Genel olarak denilebilir ki, yukarıdaki kriterleri yerine getiren meslekler profesyonel statü kazanmışlardır. Bu durum toplum ve diğer profesyonel kuruluşlar tarafından da kabul gördüğünde, profesyonel olarak kendi işlerini nasıl yapacaklarına ilişkin karar vermede geniş bir serbestlik kazanırlar. Profesyoneller bir bürokratik örgütte çalışanlar dahi uzmanlık alanlarıyla ilgili sorunları tanımlamada, bu sorunlara çözüm bulmada ve çalışmalarının başarısını ölçmede özerkliğe sahiptirler. Bir başka deyişle, yöneticiler tarafından kendi başlarına bırakılırlar. Doktor ve hukukçular gibi profesyonel meslek üyeleri bu ilkeler doğrultusunda çalışırlar.

2.2.6. Profesyonel etik (DEONTOLOJİ)

Deontoloji (Deontologia) de eski Yunancadan gelen bir terimdir. “Deonto” görev, yükümlülük gibi anlamlara gelirken “logia” bilgi, bilim gibi anlamlara gelmektedir. Böylelikle deontolojiyi, yükümlülükler bilgisi şeklinde Türkçeye çevirebiliriz. Yani, deontoloji, kişilerin sosyal ve profesyonel çevrelerinde üzerlerine düşen ödev ve yükümlülüklerinin neler olduklarının bilmeleri anlamındadır. “Deontoloji” sözcüğü özellikle tıpta hekimler tarafından “Tıbbi Deontoloji” şeklinde kullanılmıştır. Burada deontoloji, profesyonellerin bilmek ve uygulamak zorunda oldukları etik ilke ve kuralların neler olduklarını bildiren dizge anlamına gelmektedir. Deontoloji konusu genellikle tıp ile ilgili olduğu sanılır ve deontoloji eğitimi tıp fakültelerinde verilir. Gerçekte ise deontoloji her meslekte, her sektörde iş yapmanın ve insan ilişkilerinin yazılı ve yazısız kurallarıdır. Buna "Profesyonel Etik" denmesinin özel bir nedeni normal etikte sakıncasız olan kural ve uygulamaların profesyonel etikte sakıncalı olabilmesidir. Doktorlar hastaları ile duygusal ilişkiye giremezler, hastaları hakkında bilgi veremezler, amirler memurlarından hediye alamazlar, hocalar öğrencileri ile samimi ilişkide bulunamazlar, sanayiciler rakipleri hakkında olumsuz yorum yapamazlar, gazeteciler ve köşe yazarları kişilik haklarına tecavüz edemezler, kendisini savunma durumunda olmayan üçüncü şahıslar eleştirilemez ve suçlanamaz, bir profesyonel meslektaşını diğer bir profesyoneli açıkça eleştirmez, bir profesyonel meslektaşına şiddet uygulayamaz; bu örnekler çoğaltılabilirse de burada amaç açıktır.(54)

Profesyonel uygulama kendine özgü disiplin ve kurallar gerektirir. Bu profesyonellerin talep ettiği özerkliğin gerektirdiği doğal bir sorumluluktur. Bunlar bazı durumlarda eğitim kurumlarında fakat genellikle usta çırak ilişkilerinde edinilir. Birçok deontolojik kural bir tür sözsüz ve yazısız anlaşma şeklindedir. Meslektaşlara olumlu yaklaşım da bunların başında gelir.(54)

Futbol sektöründe deontoloji kurallarına kesimler arasında yeterli bir özenin gösterilmediği görülüyor. Özellikle ülkemizde, başta medya ve kulüp yöneticiler olmak üzere rekabetçi deontolojiye uygun olmayan davranış ve söylemlerin sorumsuzca sergilendiği ortada. İş hayatında birbirlerini eleştirdiği görülmeyen iş adamı yöneticiler rakip kulüpler ve yöneticiler hakkında sorumsuz demeçler

verebiliyor. Medya kaynağı belirsiz ve asılsız haberleri gündeme taşıyabiliyor, eski hakemler hata yapan meslektaşlarını acımasızca eleştirebiliyor v.s Futbol sektöründe deontolojik kuralların en çok yine profesyonel futbolcular tarafında uygulandığını görüyoruz: Kazandıkları maçtan sonra futbolcular rakip takımı da övüyorlar ve onları teselli edecek şeyler söylüyorlar veya kaybettikleri bir maçtan sonra rakiplerini tebrik edip başarılar diliyorlar. Aynı yaklaşımı kulüp yöneticilerinde göremiyoruz ve bu konularda iş dünyası kurallarının dışında bir naif amatör yaklaşım sergiliyorlar. Burada futbolun amatörler tarafından yönetilen bir profesyonel sektör olduğu açıkça görülebiliyor. Medya olayında meslektaş profesyonelleri dahi eleştirmek etik değilken meslekten olmayanların profesyonelleri fütursuzca eleştirdiğini ve bundan rant sağladıklarını görüyoruz. Bir cerraha “böyle ameliyat yapılır mı?” veya bir avukata “böyle savunma yapılır mı?” diyemezsiniz fakat ömrü sahalarda geçmiş bir teknik adama canı isteyen herkes,”Böyle futbol oynatılır mı?” diyebilir. Bir kulüp başkanı için “O benim Yirmi beş yıllık arkadaşım ama yeteneksizdir. Kulübü yönetemez” diyebilirsiniz ve kimse size “Bu ne biçim arkadaşlık? Ve nasıl bir deontolojidir?” diye sormaz.(54)

2.2.7. Profesyonellik ve futbol

Şimdiye kadar belirtmiş olduğumuz profesyonellik kriterleri ışığında futbolda profesyonellik kavramını inceleyeceğiz.

2.2.7.1. Sistematik mesleki bilgi ve mesleki eğitim

Profesyonel meslekleri diğer mesleklerden ayıran önemli özelliklerden birisi, daha önce de belirtildiği gibi, meslek üyelerinin, uzun süreli bir eğitim sonucunda elde edilen, ileri düzeyde bir mesleki bilgi ve yeterliliğe sahip olmasıdır. Halk ve diğer meslek gruplarınca anlaşılması zor olan, sadece o mesleğe özgü bilgi sistematığının geliştirilmesi söz konusudur. Bilgi temeline dayanma profesyonel mesleklerin başlıca özelliklerinden olduğu için mesleki eğitim önemlidir. Bu bağlamda teknik yetkinliklerin ve meslekle ilgili becerilerin geliştirilmesi için mesleki eğitimlere ayrıca önem verilir. Uzmanlaşma ve teknik bilgi donanımı sağlayan hizmet içi eğitim de bunun ayrılmaz bir parçasını oluşturur. (69)

Kısaca, profesyonellik için uzmanlığa dayalı bir eğitim sisteminin olması ve yüksek düzeyde sistematik mesleki bilginin oluşturulması gerekir. Futbolda eğitim sistemi içerisinde uzmanlığa dayalı eğitimler, futbolcunun yetiştirilirken bilimsel antrenman metotları içerisinde ve bilinçli bir futbol eğitimi sürecinden geçirilmesi sonucu istenilen profesyonellik düzeyine ulaşmasını sağlar.

Futbolda profesyonelliği bu başlık altında incelediğimizde uzmanlaşma kavramı üzerinde durabiliriz. İşini en iyi yapan ve aynı zamanda konusunda uzman futbolcular yetiştirmek için; gerekli antrenmanların dışında performansını en üst seviyeye çıkaracak ve bunu muhafaza edebilecek bilgiye sahip olmaları, futbolcuların profesyonelleşmesinde çok önemli bir rolü olacaktır.

Spor sağlığı, sporcu beslenmesi, antrenman bilimi vb. gibi konularda eğer futbolcu kendisini yetiştirirse yapmış olduğu işe teorik acıdan hâkim olacaktır. Buda futbolcunun kendisini en iyi yetiştirmesi için gerekli bilince ulaşmasını sağlayacaktır. Böylece futbolcu profesyonel olarak yapması gereken sorumlulukları dış kontrollere gereksinim duymadan, kendi kendine uygulayacaktır.

2.2.7.2. Profesyonel özerklik

Profesyonelleşmenin önemli unsurlarından birisi de meslek üyelerinin meslekleriyle ilgili düzenleme ve denetleme işlevini kendileri yapmalarıdır. Bu, "profesyonel özerklik" olarak tanımlanmakta ve profesyonelliğin önemli bir vasfı olarak görülmektedir. Profesyonellerin üst düzey beceri ve mesleki bilgiye sahip olmaları onların özerklik kazanmalarının meşruiyetini oluşturmuştur. Her mesleğin profesyonel statü elde etme çabası içinde olmasının bir nedeni de mesleki alanla ilgili düzenlemelerin, dışarıdan bir müdahale olmaksızın meslek mensuplarının oluşturduğu örgüt tarafından yapılması ayrıcalığını elde etme isteğidir. Meslek örgütleri "biz kamu yararı gözetin profesyonelleriz" söylemiyle kendi alanlarını düzenleme yetkilerine haklılık sağlarlar. Özetle, meslekle ilgili "yetki alanı" oluşturmak profesyonelliğin ideolojik boyutunu oluşturur. (69)

2.2.7.3. Spor yönetiminde özerklik

Sporun ruhunda da liberal düşüncede olduğu gibi kişilerin gelişmesi, rekabet etmesi, yarış kazanması vardır. Bu paralellikler sporun liberal düşünceye uygun olarak tamamen özel hukuk alanında ve tamamen kuralları önceden belirlenmiş bir düzen içerisinde yapılandırılmasını gerekli kılmaktadır. Aslında sporun geliştiği toplumlar kişi teşebbüsünü sınırlandırmayan ülkelerdir. (27)

Devletten bağımsızlık, spor kulüplerinin ve federasyonların, desteklerini açık yollarla temin etmelerini kabul etmesi anlamındadır. Fakat bu ancak, devlet ile gönüllü kuruluşların arasındaki görev dağılımlarını ortaya koyan yardım prensibi ile mümkündür. Devletten bağımsızlık (özerklik) ve yardım prensibi, hiçbir zaman, devletin spor organizasyonunda olanlara karşı ve bu organizasyonun üyelerine karşı ilişkilerini nasıl şekillendireceği konusunda kayıtsız kalması anlamına gelmez. Bu özellikle, etkisinin, politik anlam taşıdığı durumlarda (milli takımların uluslararası temsilinde veya devletin önemli fonksiyonlarını sağlık, eğitim gibi kendisi veya başka bir şekilde organize ettiğinde) geçerlidir.(38)

Bu özelliği taşıyan ülkelerde tamamen özerk sayılan gönüllü birlik modelleri oldukça gelişmiştir.“Gönüllü spor birlikleri” modelinin ilk kurulduğu ve bu güne kadar korunduğu ülkeler de bile spor ama dolaylı ama doğrudan “toplumun genel örgütlenme aracı olan” siyasetin ve “toplumun siyasal örgütü” olan devletin etki alanına girmiştir.”Devlete karşı bağımsızlık” ilkesinin hem dünya genelinde kullanışsız, hem geliştiği Anglo-Amerikan sisteminde bile saflığını büyük ölçüde yitirmiş olduğundan, Bazı ülkelerin siyasal yapılarıyla tarihsel gelişmelerini, spor yönetimlerine bırakınız bağımsızlığı, en sınırlı bir özerkliği bile vermeye elverişsiz olduğunu, ulusal ve uluslararası düzeydeki spor örgütleri incelendiğinde de bir çok ülke de ve özellikle ülkemiz de sistem özerk etkileşimlerle değil, merkezden güdümlü işlemektedir. Bu durum da spor yönetimi ister istemez genel yönetimin bir alt-sistemi olmaktan kurtulamamaktadır.(34) Federal Almanya Cumhuriyetinde merkezi spor teşkilâtına şekil yönünden bağlı, ancak hizmet ve faaliyetleri bakımından tamamen bağımsız, 11 eyaletin ayrı ayrı spor yönetimleri kurulmuştur. Diğer Avrupa Ülkeleri ile, ABD ve gelişmiş diğer ülkelerde sporda bu tür bir yönetim şekli benimsenmiştir.(21)

Bu ülkeler, demokratik bir spor yönetimi anlayışına işlerlik kazandırabilmek gayesiyle, teşkilât içinde kendi insanların karara katılmalarını ve alınan kararları uygulayabilmelerini temin için tüm kolaylıkları göstermektedirler.(24)

Profesyonelliğin temeli hem yapısal hem de tutumsal bir mesleki nitelik, mesleki özerkliğin varlığıdır. Özerkliğin yapısal yönü niteliksiz elemanların dışlanması ve buna yasal destek sağlanması için meslek kuruluşlarının çabalarıyla dolaylı olarak gerçekleştirilirken, aynı zamanda meslek adamının değerlerini kullanması beklenen iş ortamının da bir parçasıdır ve bu değer yargıları, sıradan insanlarca değil, ancak bu alanda yeterli olan diğer meslek adamlarınca sorgulanabilecektir. Özerklik niteliğinin aynı zamanda, bu gibi değer yargıları ve kararları uygularken meslek adamının serbest/özgür olduğuna dair inancı içeren tutumsal bir yönü de vardır. Özerklik, tüm diğer özellikler için de gerekli bir destekleyici unsur olarak ortaya çıkmaktadır. (54)

Mesleki özerklik profesyonelleşmenin diğer önkoşullarının çoğunu kapsamaktadır. Böylesi bir özerkliğin toplumda meşrulaştırılması:

1. Mesleğin, meslek olmanın gereklerini inatla ve sabırla yerine getirmesini sağlayacağı, örneğin etik kurallara uyulup uyulmadığının izleneceği,
2. Mesleğin özerk olarak uygulanması, özerkliğe izin verilmesinden dolayı ortaya çıkan toplumsal faydalar nedeniyle mazur görüleceği ve
3. Profesyonellerin yapacağı işi en iyi bilecek durumda oldukları, (54)

2.2.7.4. Futbolun özerkliği

Örgütlerde çalışan profesyonellerin yüksek düzeyde bir özerkliğe sahip olup olmadıkları ya da bunu sürdürüp sürdüremeyecekleri konusundaki tartışmaların sürmesine karşın, konuyla ilgilenen tüm kesimler profesyoneller için özerkliğin önemli olduğu konusunda hemfikirdirler. Konu spora ve özellikle futbola geldiğinde, burada daha özgün bir özerkliğin söz konusu olduğu görülüyor. Burada genellikle bireysel performans yerine takım performansının öne çıktığı görülüyor. Bu da bireysel profesyonellik ve özerklik yerine kurumsal profesyonellik ve profesyonelliğin öne çıkmasına neden oluyor. Futbolun bütün dünya çevresindeki örgütlenmesinde bu sektörün özerk olmasına bürokratik ve siyasal baskılardan

bağımsız olmasına özel bir önem verilir. Bu durumun bazı hallerde pozitif hukuk kurallarının bile dışına çıkılması anlamına geldiği de gözleniyor. Futbol özerkliğinin en tartışmalı konularından birisi futbolcunun verdiği hizmetlerin değerlendirilmesi konusudur. Futbolun temelde bir takım sporu olması, futbolcunun yaratılan katma değere olan katkısının ölçülebilmesini güçleştirir. Bu, futbolcunun verdiği sportif hizmetin içeriğinin, bireysel ya da takım olarak kulübün performansına yaptığı açık etki ile birlikte, algılanan katkıyı gösterir. Bu konuda gerek mesleki ve gerekse meslek-dışı değerlendirme mekanizmaları söz konusu olmakta medya bu değerlendirmeye önemli katkılar sağlamaktadır. Profesyonellik temel koşul olarak bir uzmanlık eğitimi (ve bunun sonucu olarak uzmanlık ahlakı-deontoloji) ve profesyonel örgütlenme gerektirdiği halde bu koşulların futbolcular için sağlanmadığı görülüyor. Futbol sporunu yaratan ve kurumlaştıran futbolcuların süreç içinde futbol yönetimine yabancılaştırıldığı ve profesyonel örgütlenmelerinin ısrarla engellendiği gözleniyor. Futbolcuların uluslar arası profesyonel örgütü FIFPRO'nun futbol ile ilgili konularda taraf olması ancak 1990'lardan sonraki BOSMAN sürecinde AB Komisyonunun zorlaması ile kabul ediliyor. Ülkemizde ise bu tür bir futbolcu profesyonel örgütlenmesinden ısrarla kaçınıldığı dikkati çekiyor. Bu konunun işverene karşı bir sendikal hareket olarak sunulması ise olaya yaradan çok zarar sağlıyor. Futbol futbolcuların yaptığı bir spordur ve futbolu yönetenler futbolun işvereni değildirlir. Hatta bu sektörde futbolu yönetenler bu sektörün amatörleri olarak özellikle dikkat çekiyor. (54)

2.3. ALGI, TUTUM VE TUTUMLARIN ÖLÇÜLMESİ

2.3.1. ALGI

Duyusal uyarımların anlamlı deneyimlere çevrilme sürecini algı olarak tanımlamaktayız. Bu deneyim, yani algı, uyarım ile sürecin ortak ürünüdür. Algılama sürecinin özellikleri, ışık, ses gibi değişik uyarımlar ile bu uyarımlardan doğan deneyimler ya da algılar arasındaki ilişkilerden çıkartılabilir ve bu çıkarsamalar üstüne algılama kuramları geliştirilebilir. Ancak, algılama sürecini doğrudan gözlemlene olanağı olmadığından bu kuramların geçerliliği de yalnızca dolaylı olarak irdelenebilir (7,6,29).

Bilginin kaynağı ve geçerliliği konusundaki sorular nedeniyle algılama öteden beri felsefenin konusu olmuştur. Bilgi felsefesi kuramcıları, insan deneyiminden bağımsız, gerçek bir dünyanın varlığını, böyle bir dünya varsa insanın onun özelliklerini nasıl öğrenebildiğini ve bu deneyimin gerçekliğini ya da doğruluğunun nasıl saptanabileceğini araştırırlar. Algılamanın bilimsel temellerinin araştırılması ise büyük ölçüde psikolojinin konusu olmuştur (14).

Araştırmacılar dış dünyanın, fiziğin özellikle elektromanyetik enerji, optik ve mekanik dallarının tanımladığı anlamda veri olarak kabul eder. Bu durumda asıl sorun, örneğin ışık gibi fiziksel biyoenerji ile bu uyarımı algılayan organizma arasındaki karşılıklı etkileşim sürecinin araştırılmasıdır. Duyum ve algı arasındaki ayrımın deneysel olarak gösterilmesi klasik bir sorun olagelmiştir. Bunun en önemli nedeni, bu iki kavramın tanımları üzerinde kesin bir anlaşmaya varılamamış olmasıdır (7).

Filozof ve psikologların çoğu bu iki kavram arasındaki ayrımı temelde kabul eder. Genel olarak duyular duyular yoluyla edinilen basit deneyimler, algılarsa basit öğelerden çağrışım yoluyla oluşturulan karmaşık yapılardır. Yaygın olarak benimsenen bir başka ayrım da duyuların tersine, algının öğrenmenin etkisine açık olmasıdır (55). Nitekim, geçici duyarlılık değişiklikleri ve yorgunluk dikkate alınmadığı sürece, belli bir uyarım her yinelenişinde aynı duyulara yol açarken, algılar, aradaki sürede öğrenilenlere bağlı olarak bir durumdan öbürüne değişebilir.

Ayrıca bazı psikologlar algıları dış nedenlere bağlı olarak tanımlarken, duyumları daha öznel, kişisel ve içsel deneyimler olarak kabul ederler. Duyum ve algı ayrımının anatomik-fizyolojik ölçütleri de vardır. Buna göre duyum, duyu organlarının hemen yakınında olup biten sinir sistemi olaylarıyla özdeşleşirken, algı sinir sisteminin daha üst bölümlerinde, beyin düzeyinde gerçekleşir.

Deneysel kanıtlar, algının zaman içindeki gelişiminin ölçülebildiğini, hatta algının zamanla değişebildiğini ya da birden çok algının oluşabileceğini ortaya koymaktadır. Ayrıca algıların duyusal uyarım anında kendiliğinden ve tümüyle oluşmuş biçimde ortaya çıkmadığını, zaman içinde gelişerek örgütlü bir yapıya dönüştüğünü gösteren veriler de vardır. Kimi kuramcılar algılardaki örgütlemenin öğrenme sonucu oluştuğunu, kimileri ise (özellikle Gestalt'çılar) fizyolojik olarak doğuştan var olduğunu savunurlar (78).

Katarakt nedeniyle doğuştan kör olan ve ameliyatla görme yeteneği kazanan kişiler üzerindeki araştırmalar bu tartışmalara bir ölçüde açıklık kazandırmıştır. Yeni görmeye başlayan kişi ışık yoğunluğundaki değişikliklere ve renklere duyarlı olmasına karşılık gördüğü basit şekilleri birbirinden ayırmakta ve kısa süre önce gösterilen bir şekli hatırlamakta güçlük çeker. Aynı eksiklik insan yüzlerini ayırt ederek tanıma konusunda da geçerlidir. Bu basit yeteneklerin edinilmesi aylar süren denemeleri gerektirir.

Dolayısıyla, algılama sistemi yinelenen uyarımlarla gelişerek biçimleri tanıma ve birbirinden ayırma gibi karmaşık işlevleri yerine getirebilecek düzeye ulaşır. Doğuştan kör olan yetişkinlerin yalnızca görsel deneyimleri eksiktir. Oysa yeni doğmuş bebekte temel görme işlevlerinin çoğu az gelişmiştir. Bu nedenle, laboratuvar hayvanları ve bebekler üzerinde yapılan deneylere dayanarak görsel deneyimin algı örüntülerini oluşturmak için değil, sürdürmek için gerekli olduğu öne sürülebilir. Bu deneylerden örüntü ve derinlik algısının doğuştan var olduğu sonucu çıkartılabilir (68).

Öte yandan, sabitleştirilmiş ağ tabaka görüntüleri üzerine yapılan araştırmalar, algıları oluşturan yapısal öğeler bulunduğuna ilişkin kanıtlar getirmiştir. Görüntü kaynağını gözle birlikte hareket ettirebilen böylece ağ tabakada ki

görüntüyü sabitleştiren bir aygıtla yapılan deneyler, harekesizleştirilen görüntülerin kaybolduğunu ve algıyı sürdürürebilmek için ağ tabakada ki görüntüde belli bir hareket olması gerektiğini ortaya koymuştur (6). Optik manivela denen bu düzenek yalnızca düz ve dikey çizgiler gibi basit hedeflerin kullanılmasına olanak verirse de, başka bir aygıtla daha karmaşık görüntüler de sabitleştirilebilmektedir. Karmaşık görüntülerin yarattığı algı daha geç bozulmakta ve bütünüyle kaybolmamaktadır. Max Wertheimer, Kurt Koffka ve Wolfgang Köhler gibi Gestalt kuramcıları algı örgütlenmesini öğrenilen ilişkilerin sonucu olarak görmeye yanaşmıyorlardı (52).

Basit duyuların örgütlenmiş algılar oluşturduğunu kabul etmekle birlikte, algının deneyimin temeli olduğu, insan deneyiminin öğelerin bir araya gelmesinden çok, örgütlenmiş bütünlerden (Gestalt) oluştuğunu öne sürüyorlardı. Zihin bir şekildeki küçük boşlukları mantıksal bir bütün oluşturacak bir biçimde doldurur. Böylece görüntü kendisini oluşturan öğelere egemen olur ve bu öğelerde bulunmayan bir takım özellikleri yüklenir (7).

Kişi tek tek noktaları değil noktalardan oluşan çizgiyi algılar bu görüşün en açık anlatımını Gestalt kuramını açıklamak için sıkça başvurulan şu cümle verir: “Bütün, parçalarının toplamından öte bir şeydir.” Örüntüler öğelerde var olmayan özellikler taşıdığı gibi Pragnanz ilkesi uyarınca, algılanan örüntünün “iyi” olmasını da var olan koşullar belirler. “iyi” biçimleştirmenin özellikleri arasında basitlik, dengelilik, düzgünlük, simetri, süreklilik ve birlik gibi niteliklerin sayılabılmesine karşılık, bir biçimleştirmenin hangi öğelerde iyi ya da kötü olduğu kesin olarak belirlenememiştir (7). Bütünlenme ilkesi de çoğunlukla pragnanz ilkesi doğrultusunda işler. Örneğin kesik çizgilerle oluşturulmuş dairesel şekil eksiksiz ya da kapalı bir çember olarak görülür (78).

Aynı biçimde, bir bölümü ağ tabakada ki kör notaya denk gelse bile görüntü çoğunlukla eksiksiz algılanır. Süreklilikte pragnanz ilkesinin uzantısıdır ve kesik, düzensiz, geçişsiz çizgilerden çok, yumuşak ve sürekliliği olan çizgileri algılama eğilimini tanımlar. Bütünlenme ve süreklilik karmaşık bir uyarının doğuracağı algıları belirleyen iki etken olarak görülür. Gestalt kuramını göre, bir şeklin arka planının da algı üzerinde önemli etkisi vardır. Algıdaki arka plan etkisine en basit örnek, aydınlık – karanlık karşılığıdır. Uyarının parlak görünmesi yalnızca kendisine

değildir. Çevresinde ki uyarıma da bağlıdır. Aynı gri kare, koyu fon üzerinde daha beyaz, açık fon üzerinde daha siyah görülür (7).

2.3.1.1. Algıyı Etkileyen İç ve Dış Faktörler

Algının en çarpıcı özelliklerinden birisi de, uyarının özelliklerinin sürekli değişmesine karşın, nesnelerin değişmez görünümüne eğiliminde olmasıdır. Uzaklaşan bir otomobilin ağ tabakada ki görüntüsü boyut olarak küçülse de, algı deneyimi olan normal kişi, nesnenin boyutlarını değişmez olarak algılar. Gözlemciye algıladığı nesneye önceden varlığını bildiği bir nesne ile özdeşleştirme olanağı veren uygun bağlamsal ipuçlarının var olması koşuluyla algı değişmezliğini korur. Algılama kuramları genelde, ayırım yapmaksızın tüm canlılara yada en azından tüm insanlara uygulanacak biçimde geliştirilmiştir. Ancak algısal işleyişin kültürden kültüre, bireyden bireye, hatta aynı bireyden belirgin farklılıklar gösterdiği de gerçektir.

İnsanlar yaşadıkları algı deneyimlerine bir düzen ve anlam yükleme eğilimindedirler; Bu eğilimde kültür, beklentiler, gereksinimler, bilinç dışı eğilimler, değer yargıları ve çatışmalarla belirlenir. Algısal öğrenme Geçmiş deneyimlerin duyusal algılar üzerindeki etkisi. Bir canlının öğrenmeye yatkınlığı yaşamını sürdürebilmesi için birinci derecede önem taşır ve bu yatkınlık büyük ölçüde canlının algısal becerilerine bağlıdır. Algısal beceriler is uyarılara daha etkili yanıt vermekle yakından ilgilidir.

Algısal öğrenme geçmişte canlı tartışmalara onu olmuştur. İlk Gestalt psikologları öğrenmenin algılamayı değişikliğe uğrattığını yadsımışlarsa da, bu olgu günümüzde hemen hemen evrensel kabul görmektedir. Bu değişikliğin kapsamı ve oluşma biçimi konusundaki araştırmalar ise sürmektedir. Konya ilişkin iki temel kuramdan biri keşfetme diğeri zenginleştirme kuramıdır. Keşfetme kuramı kişinin daha önce gözden kaçırdığı uyarılara ancak öğrenme yoluyla fark edebilir duruma geldiğini öne sürer.

Zenginleştirme kuramı ise bir öğrenme deneyiminin ışığında kişinin farkına varma ve yanıtlama yeteneğinin arttığı görüşüne dayanır. Zenginleştirme savı,

öğrenmenin kişinin sıradan uzamlar ilişkileri yorumlama biçimini belirlediğini de savunur. Sözelimi kişi, belirli açılardan bakıldığında elips olarak görülse bile bir tabağın her zaman daire biçiminde olduğunu varsaymayı öğrenir. Bu kuramcılara göre belirsizliklerin giderilip tam algılamaya varılabilmesi için bu tür varsayımlar gereklidir. Laboratuvarlarda algısal yeteneklere ilişkin araştırmaların sonuçları gözlenerek algısal öğrenmeyi sınıma ve ölçme olanağı bulunmuştur (6).

Bu araştırmalar sırasında demeklerin işitme, koklama ve görme duyularının ölçme için çeşitli testler uygulanır. Deneklerin araştırmalar sonucunda başlangıçtaki puanlarını artırmaları, algısal yeteneklerin değişmez olmadığını ve öğrenmeyle değişebileceğini gösterir. Araştırmacılar yeni doğmuş hayvanlar ve prizmayla çarpıtılmış görüntüleri algılamaya uyum sağlamış laboratuvar denekleri üzerinde yaptıkları deneyde çevreyle etkin bir etkileşimin algısal öğrenmeyi büyük ölçüde artırdığını da saptamışlardır (78).

Biz dış dünyayı algılamakla tanırız. Başka bir deyişle dışımızdaki gerçekliğin bilgisini bize algılar verir. Mesela sınıftaki öğrencileri görürüm; içtiğim çayın tadının alırım; dersin sona erdiğini bildiren zilin sesini duyarım. Bunların her biri bana bir nesne ile veya bir olayla ilgili bilgileri verir. Bize bu bilgileri duyumda verebileceği akla gelebilir. Ancak duyum bir duyum organının uyarılmasıyla meydana gelen basit bir olaydır. Duyu organının çevresinden gelen etkiye yaptığı bir tepkidir. Başka bir deyişle duyum henüz bir bilgi haline gelmemiş olan olaydır. Mesela, dilin tat alması bir duyumdur. Bunun çay tadı olduğunu anlamamız algıdır.

Kulağın bir ses işitmesi bir duyumdur. Bunun dersin sona erdiğini bildiren zilin sesi olduğunu anlamamız algıdır. Görülüyor ki algı duyulabilir bir niteliğin ortaya çıkmasından ibaret basit bir şey değildir. Algı, eşyanın mekânda belli bir yere yerleştirilmesi, bir bütün olarak meydana çıkarılmasıdır. Mesela benden 4 metre uzakta duvarda asılı olan levhanın bir biyoloji levhası olduğunu belirtmem veya bir metre uzağımdaki tahtanın yazı tahtası olduğunu söylemem onları algılamam demektir.

Görülüyor ki, algılama, insanın çevresindeki nesnelere, niteliklere, ilişkileri duyularıyla yoluyla tanınması, anlaması, anlamlandırmasıdır. Bundan dolayı küçük

bir bebek için algılama söz konusu olamaz. Bebek için sadece duyular vardır. Eskiden algıyı şu şekilde tanımlarlardı: Algı, belli bir nesneden alınan ayrı ayrı duyuların organize edilmesi, hayal ve hatırlamalarla tamamlanıp yorumlanmasıdır Bu görüşe göre algı, ayrı ayrı duyuların bir toplamı idi. Ayrıca ses, renk, çizgi şeklinde alınan duyularını da mesela şarkı, ağaç ve tarla şeklinde yorumlamak gerekirdi. Günümüzde bu görüş önemini kaybetmiştir; şimdi Gestalt ekolünün görüşü geçerlidir (68).

Bu ekolün başlıca temsilcileri Max Wertheimer, Kurt Koffka ve Wolfgang Köhler'dir. Bunlar algı ile duyum arasında bir ayrım yapmayı kabul etmezler. Onlara göre algı duyuların bir toplamı değildir; her algı bir bütünü doğrudan doğruya kavranmasıdır. Başka bir deyişle biz, evvelce ayrı ayrı oluşmuş olan duyularını birleştirerek bir bütünü ede etmiyoruz. Bunun tamamen tersine biz nesnelere bir bütün, birbirleriyle birleşmiş bir şekil olarak algılıyoruz. Nitekim bir kimseyi onun göz, kaş ve saçlarından aldığımız duyularıyla, burun, kulak ve alın yapısından aldığımız duyularını birleştirerek tanımıyoruz. Çünkü gözlerinin yeşil veya burnunun kalkık olduğunun farkına varmadan da o kimseyi tanırız. Öyleyse bir nesneyi tanımak, onu bünyeleşmiş bir bütün olarak kavramak demektir. Buna göre algıyı şu şekilde tanımlayabiliriz: Algı, nesnelere bünyeleşmiş bütünler şeklinde kavranmasıdır (25).

Algı, nesne ve olaylara karşı organizmanın yaptığı, anlamlı, sistemli ve toptan bir tepkidir. Algılar, duyuların sonucu olarak ortaya çıkarlar: Algılar, ferdin eski yaşantılarına yada bilgilerine göre şekil alırlar. Bu sebeple, algı, bir kişilik tepkisidir. En önemli belirtisi de duyuların, belli bir nesne ve şekli ait olduğuna dair bir bilinç halinin kişide ortaya çıkmasıdır. Bunu için, kişide, bir şeyin algısı oluştuğu zaman, o şeyi tanıyor, biliyor demektir. Duyu organları yoluyla alınan duyuların neye ait olduğu fert tarafından bilindiği yada tanındığı anda, duyuların bir yorumlanması söz konusudur. Bu sırada alınan duyular bir örgütlenmeye ve sonuç olarak ta bir olguya dönüşür. Kulağımıza gelen bir sesin Ali'nin sesi olduğunu bildiğimiz zaman Ali'nin sesinin algısına sahibiz demektir. Bu durumda işitme duyumu yerine "işitme algısı"ndan söz edilir (7).

Algular, kişinin hayata uyumu için son derece önemlidir. Bir kişi, bir nesne ya da olaya ait ne kadar çok duyuma sahip olursa, o nesne yada olayı o kadar kolay ve sağlam algılar. Mesela, limonun şeklinin görme organı olan gözle görülmesi, yumuşaklığının elle anlaşılması, tadının tatma organı olan dille belirlenmesi, kokusunun koklama organı olan burun ile anlaşılması hep birer duyumdur. Bu duyular zihinde birleşerek örgütlenme sonucu kişide “limon” algısı meydana getirirler, artık “ limon” dendiği zaman, biz, onun çeşitli duyu organı aracılığıyla aldığımız çeşitli özelliklerini hatırlayabiliriz. Gözümüzle uzaktan da görsek onu tanıyabiliriz. İşte böyle durumlarda “tam algı” dan söz edilebilir.

Algı ve Kavramlar: Bir cinse ait olan çok çeşitli alguların ortak yönlerinin soyutlama ve genelleme yollarıyla bir araya getirilmesiyle de “kavram” oluşur. Değişik tipteki limonların değişik alguları vardır. Bunların öge ve özelliklerinin soyutlanması ve genellenmesi sonucunda zihinde bir “limon” fikrine ulaşılır ki, işte bu “limon” kavramıdır. Biz, kavramlar vasıtasıyla düşünürüz. Kelimeler, kavramın birer sembolüdür. Dilde, özel isimler dışında, konuşulan hemen her kelimenin bir kavramı vardır. Bir kavramı, kelimelerle ifade etmeye çalıştığımız zamanda da “tanım” yapmış oluruz (52).

Algının Özellikleri: Algıyı, ferdin çevresine yaptığı anlamlı, sistemli ve toptan bir tepki olarak tanımlamıştık. Bunun bu şekilde olması, rastgele değil, belirli ilkeler çerçevesinde olmaktadır. Bunlara “algının özellikleri” denir. Algının özelliklerini 4 grupta inceleyebiliriz (7).

a) Seçicilik: Fert, kendisine gelen uyarıcıların hepsini seçmeye muktedir değildir. Algılamının olabilmesi için kendisine gelen uyarıcılardan bir kısmını seçer, bir kısmını seçmez. Seçilecek alguları etkileyen başlıca iki faktör vardır: Birincisi, ferdin ilgi ve dikkati; ikincisi ise uyarıcının özelliği. Birincisine göre fert ilgi duyduğu yahut kendisi için önemli olan nesne ve olaylara yönelir. Bunları seçer. İlgi duymadıklarına yahut kendisi için önemli olmayanlara da duyarsız kalır.

Bu gibilerin alguları, onda belirli belirsiz bir biçimde oluşur. Herkesin, yeni bir ortama girdiği zaman, mesleği ile ilgili araç ve gereçlere olaylara dikkat etmesi

bundandır. Bir büyük mağazaya giren ayakkabıcı ayakkabılara, bir oyuncakçı da oyuncaklara dikkat eder. Böylece dikkat en önemli bir seçicidir (55). Ayrıca ferdin ihtiyaçları beklentileri ve öğrenme durumu da algılamayı etkiler. Kişi aç iken, yiyecek maddelerine; susuz iken içecek maddelerine karşı daha duyarlıdır. Bunlarla ilgili bir söz ya da hareketi diğerlerine kıyasla, daha çabuk algırlar. Daha önce belli bir alanda bir eğitim görmüş olan bir kimse, yeni öğrendiği her şeyi eskileri ile karşılaştırır. Yeni bilgiler eskilerinin etkisi altında öğrenilir (6).

b) Değişmezlik: Zihnimiz bir nesne ya da şekli değişik durumlarda da olsa hep aynı biçimde algılar. Biyoloji derslerinde öğrendiğimiz üzere, bir cisimden yansıyan ışık ışınları göz bebeğinden geçtikten sonra, onun imgesi, ters olarak, gözün ağ tabakasına düşer. Buna rağmen biz cisim dışarıda ki gibi doğru olarak algılarız. Yine, bunun gibi, uzaklarda ki bir cismin imgesi gözümüzün ağ tabakasına çok küçük olarak geldiği halde biz onu aşağı yukarı aynı boyutlarında algılarız. Yakın mesafelerde ise o cismin enini boyunu yaklaşık olarak tahmin bile edebiliriz. Yine bir cisim fotoğrafta olduğu gibi değişik görünüşlerde iki boyutlu olarak gözümüze ulaştığı halde, biz onu üç boyutlu görürüz. Bütün bunlar, görülen bir cismin, zihin tarafından yeniden örgütlendiğinin ve yeniden yorumlandığının bir belirtisidir. Böyle bir özelliği olmasa, her şey her durumda bize hep yeni gibi gelir ve bu durumda da çevremize uyumumuz zorlaşır (68).

c) Örgütlenme ve Gruplanma: Bir nesne ya da şekil algılanırken, anlamlı hale getirme sonucu, zihin ayrıntılar üzerinde durmaz. Kişini tepkisi bütüne aittir ve toptandır. Bir metin okunurken tek tek kelime ve harfler üzerinde durulmaz. Önemli olan o metnin anlamıdır. Bunu yaparken zihin belirli ipuçlarından yararlanır. Yine melodi dinlerken o melodiyi teşkil eden notalar hiç dikkate alınmaz. Melodi toptan algılanır. Bunu yaparken zihin, gördüğü, işittiği vb şeylerden bir takım anlamlı bütünler oluşturur. Bunlar şekil – zemin algısı, gruplama ve tamamlama gibi durumlardır. Şekil – zemin algısında nesne kimi zaman şekil, kimi zamanda zemin esas alınarak algılanır. Bu durum zihni bir örgütlenmenin sonucudur (25; 68).

d) Derinlik: Gözün ağ tabakası, fiziki olarak gördüğümüz nesnelere sağ, sol, yukarı-aşağı gibi iki boyut üzerine görme kabiliyetine sahiptir. Fakat, buna rağmen biz üç boyutlu olarak algılarız. Bunu sebebi zihnimizin görme ile ilgili bir takım ipuçlarından yararlanmasıdır. Bunların başlıcaları gölgelerin varlığı, görülen nesne ile göz arasında başka nesnelere varlığı, ışık etkisiyle nesnelere açık ve sisli olarak görülmeleri, değişik yüksekliklerin olması ve nihayet, iki gözün birlikte çalışmasının verdiği sonuçtur. Işığın geliş yönüne bağlı olarak, gölgeler birer derinlik algısı yaratırlar. Havanın açık ve sisli olmasına göre, nesnelere, yakın ve uzak görünürler: Puslu havalarda cisimler, uzak; açık havalarda da yakın görünürler (25).

Bir fotoğrafta, ön sıradan sonra, ikinci sırada başka resimler olursa, üçüncü sıradakiler daha uzak görünürler. Yüksek olan nesnelere kendilerinden alçak olanlara göre daha uzakta imiş gibi görünürler. Doğrusal perspektifte büyüklükleri bilinen nesnelere uzakta iken birbirlerine daha yakın gibi görünürler: Demir yolu üzerinde bulunan raylar, uzakta birbirine kavuşuyor gibi görünürler. İki gözün birlikte çalıştığı durumlarda da gözler, nesnelere iki göz arası kadar farklı açılara da bakarlar. Açılarda ki bu farklılık ağ tabakada uymazlık olayını yaratır. Bu olayın derinlik algısını oluşmasının da bir rolü olduğu tespit edilmiştir (78).

2.3.1.2. Algı Yanılmaları

Algının yukarıdaki özellikleri, zaman zaman, algı yanılmaları adı verilen olaylara da sebep olmaktadır. Ayrıca algı alışkanlıkların inançların ve hissi eğilimlerimizin etkilerine karşı çok duyarlıdır. Bu sebeple tek yönlü olan tam algı niteliği taşımayan algılarımızda yanılmalar olmaktadır. Nesne ve şekilleri teker teker değil, bir bütün olarak algılamamızın sonucudur (Atkinson2002). Bu sonuç bazı durumlarda yanılmalara sebep olmaktadır. Çünkü ayrıntı, bütünü içinde kaybolmaktadır. Diğer duyu organlarımızla ilgili yanılmalarda da aynı durum söz konusudur (7, 52). Bunlarla ilgili olarak şu örnekleri verebiliriz:

-Bitişik odada, bir kimse bulunduğu duygusuna kapılırsak, oradan gelen sesleri insan sesi olarak algılarız

- Siste ya da alaca karanlıkta meydana gelen olayları o sırada bize hakim olan peşin hükümlerin etkisi altında değerlendiririz.

- Heyecanlı bulunduğumuz bir sırada gördüğümüz ve işittiğimiz şeyler, normal haldeki bulunduğumuz zamankinden daha farklı algılanır.

- Hurafelere inanan bir kimse, gece yolda giderken gördüğü beyaz elbiseli birisini hayalet olarak algılar.

- Rüyalarda algının esnekliğini arttırır. Rüya sırasında iç organlarımızda meydana gelen bir rahatsızlık, insana bir hayvanla dövüşme rüyası gördürür. Ayrıca bilinçaltı faktörlerde rüyalarımızı etkiler. Yukarıda sayılan yanılma çeşitlerinde eski alışkanlıkların inançların ve duygu niteliğinde olan eğilimlerin rolü açık olarak görülmektedir. Buradan şu sonuca varabiliriz. Duyumlarımız hiçbir zaman tek başına kalmazlar. Algı haline gelirken kendisi ile ilgili olan büyük bir sistemin içine girerler ve sonunda da bu sisteme göre değerlendirilerek anlamlı bir hale gelirler. Mesela illüzyonistler yarattıkları maddi ve manevi ortamın etkisiyle ayrıntıların algılanmasını bozarlar ve durumun yarattığı mantık ve alışkanlıklar çerçevesinde, belirli bir şekli bize telkin etmeye çalışırlar (25).

Algıda belleğin rolü: Bir şeyi öğrenmemiz algılama ile mümkün olduğu gibi, eski öğrenmelerimizde algılarımızın oluşmasını etkiler. Uzayı algılamak, uzaydaki bir nesneyi, baş aşağı olarak değil de doğru olarak algılamamız bundandır. Bu bizim ilk öğrenmelerimizin bir sonucudur algının yukarıdaki özellikleri doğuştan mıdır, yoksa sonradan mı kazanılmıştır? Bu soru psikologları uzun süre meşgul etmiştir. Son araştırmalar, bunların bir kısmının doğuştan, bir kısmının da sonradan kazanıldığını göstermiştir. Belleğimizin de nesnelerin algılanmasındaki rolü büyüktür (68; 78). Denilebilir ki, biz, şimdiki zamanda olanları, geçmiş zamanın önemli deneyimlerinden yararlanarak algılarız. İnsan, görmekte olduğu şey ile ne görmesi gerektiğini düşünür. Böylece kendisine karşılaştırma yapabileceği bir başka

şey arar. Bu da çok kez imgeledikleri ya da daha çok olmak üzere geçmişteki deneyimleridir. Bunun için, öğretimde öğretilen her şey daha önce öğretilen eski şeylere bağlanmaya çalışılır (7; 14; 52).

2.3.2 Tutum, Tutumların Ölçülmesi

Bu bölümde üzerinde duracağımız konular tutumların tanımlanması, tutumları etkileyen faktörler nelerdir ve bu faktörler tutumları hangi koşullarda etkiler; tutumların ölçeklendirilmesi nasıl süreçlerden oluşur, tutumları ölçeklendirirken nelere özellikle dikkat etmek gerekmektedir.

2.3.2.1. Tutum

Tutum, bir kelime olarak ilk kez Herbert Spencer tarafından 1862’de kullanmaya başlanmıştır. Spencer, tutumu, bireyin zihinsel durumunu ifade etmek için kullanmıştır. Daha sonra 1888 yılında Lange, laboratuvar çalışmalarında tutumu bir kavram olarak ele almış ve incelemiştir. Lange, tutum kavramı hakkında bugün kullanılan tanımlamalar arasında önemli farklar bulunmasına rağmen bu tanımlara yakın tanım yapmıştır.

Daha sonraları tutum kavramı psikologlar ve sosyologlar tarafından araştırılan ve tartışılan popüler bir konu haline gelmiştir. Hatta bu araştırmaların ve tartışmaların, sosyal psikoloji bilim dalının doğmasına öncülük ettiği iddia edilmiştir. (2). Bu iddiaları 1918’de Thomas ve Znaniecki’de desteklemiş ve daha da ileri giderek sosyal psikolojiyi, tutumların bilimsel incelemesi olarak tanımlamışlardır. 1930’lu yılların sonuna doğru tutum konusu ile ilgili araştırmalar doruk noktasına ulaşmıştır. 1950’lere gelindiğinde ise araştırmalarda “grup dinamiği” konusu ön plana geçerek, tutum konusuna ilginin azalmasına neden olmuştur. 1960’lı yıllarda tekrar canlanan tutum araştırmaları, bu konuyu yeniden sosyal psikolojinin en çok üzerinde durulan konusu yapmıştır (73). Günümüzde ise tutum araştırmaları hâlâ güncelliğini korumakta ve araştırmalar çok yönlü olarak devam etmektedir.

Tutum, bireyin kendi algı dünyasının bir yönü ile motivasyon, heyecan, idrak ve öğrenme süreçlerinin devamlı bir organizasyonudur (53). Hilgard ve arkadaşlarına (1971) göre tutum bazı nesnelere, kavramlara ve durumlara karşı yaklaşmakla ya da uzaklaşmakla birlikte, bunlara karşı belirli bir davranış göstermeye hazır olmayı da ifade eder. (40) Franzoi’a (2003) göre tutum, bireyin bir nesneyi olumlu ya da olumsuz değerlendirmesidir. (35)

Bununla birlikte farklı bakış açılarına göre farklı şekillerde de tutum tanımları yapılmış ve genellikle kurum, gelenek, alışkanlıklar, etnik veya ulusal gruplar gibi belirlenen uyarıcı sınıflara yönelik olumlu veya olumsuz tepkilerin ortaya çıkışı ile belirlenebileceği dile getirilmiştir (5). Bizlerin tutumları doğrudan gözlememiz oldukça zordur ve bizler tutumları kişilerin davranışları ile ortaya çıkarabiliriz (62). Bu davranışların ise çok farklı biçimleri vardır. Örneğin bunlar bir kişinin gerçek yaşamına ilişkin olabilir, sözel ifadelerine ilişkin olabilir veya onların bir ölçekteki tutumlarına ilişkin düşüncelerini kapsayabilir. Yine tutumlar, belirlenen değişkenler hakkında olumlu veya olumsuz olabilir (1). Bir başka ifadeyle tutumları doğrudan gözlemekte zorlandığımızda, sözel olan veya olmayan dışı vurulan davranışlardan da anlayabiliriz (5).

2.3.2.2. Tutumları etkileyen faktörler

İnsanların, tutumlarının oluşmasında ve süreç içerisinde değişmesinde tutum sergiledikleri konu veya nesne hakkındaki, edindikleri bilginin önemi çok büyüktür. Var olan bilginin gerçek ve inandırıcı olması bu süreçte önemli bir paya sahiptir. Bilginin gerçek ve inandırıcı olması için bilimsel bir değeri olması gerekmektedir.

Bilimsel öge, bireyin düşünce süreçlerinde kullandıkları bir sınıflama olgusu olarak tanımlanmaktadır. Bu sınıflama olgusu da, bireylerin birbirinden gözle görülür şekilde farklı olan uyarılara karşı tepkilerinde gösterdikleri tutarlılıktan anlaşılır. Bilimsel öge nesnelere ilgili gerçeklere dayanan bilgi ve inançlardan oluşmaktadır. Bunlar çevredeki tutum nesnelere ya da konular hakkında bireylerin edindikleri bilgileri temsil etmektedir. Tutum nesnesi ile ilgili bilgi değiştiğinde tutum da değişir. Tutumlar, düşünceler ve inançların birçok ortak noktası vardır ve ayırt etmek kolay değildir. Üçü de çeşitli şekillerde tepki göstermek için öğrenilmiş eğilimlerdir. Tutumlar, bireylerin hedef nesne ile ilgili tercih edilebilir ve tercih edilemez değerlendirmesini temsil ederken; inançlar bireyin, nesne ile ilgili sahip olduğu bilgiyi temsil eder.

İnanç kavramına nesne ya da olayların nitelikleri ya da varlıklarına ilişkin, biçimleyici değerlendirmelerini içeren duygusal öge katıldığında tutuma dönüşmesi, inanç ve tutum kavramlarının birbirlerine neden-sonuç ilişkisiyle bağlı olduğunu

göstermektedir. İnançlar tutumların duygusal yönlerine eşlik eden söze dökülmüş anlatımlardır. Bir nesneye yönelik olumlu veya olumsuz bir tutum varsa, o nesne hakkında olumlu veya olumsuz inanç da olacaktır. (72)

Bu bağlamda tutumlar, en olumludan en olumsuzaya kadar çeşitli derecelerde olabilir. Olumsuz tutumlar; nesne ya da fikirler konusunda olumsuz inanca sahip olma, onu reddetme veya sevmeme, ona karşı hareketlerde bulunmayla kendini gösterebilir. Olumlu tutumlar ise; nesnelere ya da fikirler konusunda olumlu inanca sahip olma, onu benimseme ve sevmeye ile kendini gösterebilir (22).

Tutumun tanımları çok çeşitli olmasına karşın bu kavramla ilgilenen birçok teorisyen tutumun merkezinin davranış olduğunu hususunda hem fikirdir. Tutum bir objeye karşı olumlu ya da olumsuz bir şekilde karşılık vermeye dönük öğrenilmiş bir eğilimdir.(32) Tutum deneyimlerle organize edilmiş zihinsel ve sinirsel bir hazır bulunuşluk halindedir. Tutumlar, bireyin belli bir nesne ve olaya vereceği tepki üzerinde doğrudan ya da dinamik bir etkiye sahiptir.(3)

İnsanlar tutumlara sahip olarak doğmazlar, tutumları sonradan öğrenirler (45). Oskamp'a (1977) göre tutumlarının oluşmasına başlıca ailenin, çevrenin ve direkt kişisel deneyimlerin etkisinin olduğunu belirtmiştir (66).

Tutumların oluşmasında, yukarıda belirtilenlerin yanında bireylerin yaşları da önemli rol oynar. Özellikle çocukluk döneminde (6-12 yaşları arası) çoğu tutumlar anne ve babayı taklit ederek oluşur. Ergenlik döneminde (12-21 yaşları arası) tutumlar şekillenir. İlk yetişkinlik devresinde (21-30 yaşları arası) ise bu tutumlar giderek kristalleşir veya kemikleşir. Sears'a (1969) göre tutumların şekillendiği ve kristalleştiği 12-30 yaşlar arasındaki bu süreye, kritik dönem denir. Bu dönemde edinilen tutumlar, kolay kolay değişmez. (58).

Futbolda; bu kritik dönemin sporcuların futbola başlama ve zirvede olduğu dönemler arasına denk geldiğini düşünürsek, futbolculara verilecek olan profesyonellik eğitiminin onların tutumlarının değişmesinde ve davranışa dönüşmesinde bu dönemin ne kadar önemli olduğunu fark etmiş oluruz. Bu

araştırmanın amacı profesyonel futbolcuların tutumları üzerine araştırma yapıp çıkan sonuca göre değerlendirilebilecek bir tutum ölçeği geliştirmek.

2.3.2.3. Tutumların ölçülmesi

Tutumların ölçülmesi daha çok sosyal psikoloji ile yakından ilgilidir (44) Tutum doğrudan ölçülmez, ancak dolaylı olarak davranış yoluyla ölçülebilir (45). Çünkü tutum davranış tayin edici olduğundan, tutum ölçmesinde de davranıştan hareket edilmektedir (79). Tutum ölçülmesinde genellikle kullanılan davranış ise, sorulara cevap verme ya da fikir belirtme şeklindeki sözel davranışlardır (45).

Tutum ölçmede birçok ölçme tekniği geliştirilmiştir. Bu ölçme teknikleri, doğrudan ölçümler ve dolaylı ölçümler şeklinde iki ana başlık altında toplanabilir (59) Dolaylı ölçümlerde başkalarına sorma, gözlem yapma teknikleri ile rapor, arşiv, dergi ve süreli yayınlardan yararlanma gibi teknikler kullanılır. Doğrudan ölçümlerde ise, çeşitli tutum ölçekleri veya sosyometrik yöntemleri kullanılır (66).

2.3.2.4 Ölçek türleri

Tutum ölçmede çoğunlukla ölçekler kullanılmaktadır. Belli başlı kullanılan tutum ölçekleri ise şunlardır:

1. Bogardus'un Toplumsal Uzaklık Ölçeği,
2. Thurstone'un Eşit Görünümlü Aralıklar Ölçeği,
3. Likert'in Toplamalı Sıralama Ölçeği (Likert Tipi Ölçek),
4. Guttman'ın Birikimli Ölçekleme Tekniği,
5. Osgood Duygusal Anlam Ölçeği'dir (45, 66, 72, 74).

Ancak bu ölçekler içerisinde en kullanışlısı Likert tarafından geliştirilmiş olan ve kendi adıyla anılan ölçektir (74). Katılımcıların bir ifadeye karşı tutumlarını ne düzeyde olduğunu sadece katılıyorum veya katılmıyorum dan ziyade, tutumlarını ayrıntılı olarak beşli seçenek sunması bu ölçeği kullanışlı hale getirmektedir.güvenirliliğinin yüksek çıkması ve kullanışlı olmasında dolayı birçok alanda tercih edilmektedir.

Bu araştırma için geliştirilen “Futbolcuların profesyonellik Tutum Ölçeği” de Likert tipi bir ölçektir. “Futbolcuların profesyonellik tutum ölçęđi”, ilgili literatürün gösterdiği gibi aşağıdaki aşamalardan tek tek geçilerek hazırlanmıştır (72, 45, 66, 46, 4, 9)

- Ölçeğin Oluşturulması,
- Ölçeğin Geçerlilik Çalışması,
- Ölçeğin Güvenirlilik Çalışması

3 GEREÇ VE YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile İstanbul ilinde bulunan Türkcell Süper Lig, Bank Asya 1.Lig, 2.Lig ve 3.Lig futbol kulüplerinde yer alan profesyonel futbolcuların, profesyonellik anlayışları ve tutumları belirlenmeye çalışılmıştır.

3.2 Araştırmanın Önemi

Bu araştırma ile toplanacak verilerin;

1-Profesyonel futbolcuların profesyonellik anlayışlarının ve tutumlarının belirlenmesinde;

2-Profesyonel futbolcunun yaşları, profesyonellik yaşı, oynadığı lig, oynadıkları mevki, aldıkları cezalara göre profesyonellik tutum ve anlayışına etkisinin belirlenmesinde;

3-Profesyonel futbolcuların anlayış açısından kendilerini geliştirmesinde ve onlar üzerinde söz sahibi olan insanların, futbolcular hakkında daha sağlıklı, bilimsel ve sistematik bilgi sahibi olmasında;

4- Benzer araştırmalara kaynak oluşturmada yararlı olacağı umulmaktadır.

3.3 Araştırmanın Hipotezi

İstanbul ilindeki profesyonel futbolcuların profesyonellik anlayış ve tutumları ile futbolcunun yaşı, profesyonellik yaşı, oynadığı lig, oynadıkları mevki, aldıkları ceza durumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu düşünülmektedir ve araştırmanın bu yönde sonuçlanacağı beklenmektedir?

3.4 Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma İstanbul ilindeki 8 profesyonel futbol kulübü ile sınırlandırılmıştır. Araştırmada veri toplama teknikleri, anket ve katılımlı gözlem ile sınırlıdır.

3.5 Araştırma Modeli

Bu araştırma saha ve survey (tarama) araştırmasının özelliklerine sahiptir. Çalışmanın saha araştırma kısmı; İstanbul'da bulunan profesyonel kulüpler içinden random yöntemiyle seçilen 8 futbol kulübünün yerli futbolcularına yönelik tatbik edilen Likert tipi anket formu ile elde edilen verilerden yararlanılarak oluşturulmuştur.

3.6 Evren ve Örneklem

2009-2010 sezonunda İstanbul ilindeki bütün profesyonel futbol kulüpleri araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu kulüpler arasından random yoluyla seçilen 8 kulübün toplam 118 yerli futbolcusu oluşturmaktadır.

Futbol kulüpleri	Futbolcu sayısı
Tepecik Spor AŞ	13
Zeytinburnu Spor Kulübü	16
Güngören Belediye Spor	18
Gaziosmanpaşa Spor Kulübü	19
Eyüp spor Kulübü	16
İBB Spor Kulübü	11
Kasımpaşa Spor Kulübü Derneği	15
Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret AŞ	10
Toplam	118

3.7 Veri Toplama Biçimi

Veriler, futbolculara uygulanan Likert tipi tutum ölçeği ile toplanmıştır. Ölçekte 20 madde vardır. Futbolculara yönelik kişisel bilgiler aynı ankete sorulan sorularla elde edilmiştir. Anket soruları literatür çalışmasının verileri değerlendirilerek

hazırlanmış, yapılan literatür taraması ve mülakatlar sonrası alanında uzman akademisyenin görüşleri alındıktan sonra profesyonel futbolculara yöneltilen soru tipleri belirlenmiştir. Anket sorularının tez çalışmasında ele alınan konuya uygun verileri sağlayabilecek yeterlilikte olmasına dikkat edilmiş ve çelişkili ifadeler ile tutarsız sorulardan kaçınılmıştır. Ayrıca anketlerin uygulanacağı profesyonel futbolcularının maç trafikleri, antrenman ve kısıtlı zamanları da düşünülerek en kısa sürede ve rahatlıkta dolduracakları bir format üzerinde çalışılmıştır. Bu sebeple açık uçlu ve yorum gerektiren sorulardan tamamen kaçınılmış, çoktan seçmeli ve kendiliğinden doldurulabilir özellikte soru tipleri özenle seçilmiştir. Tüm soruların tespiti ve ilgili değerlendirmelerin sonrasında hazır hale getirilen anket formu ana kitleye uygulanmadan önce eksiklikleri ve düzeltmeleri tespit etmek amacıyla pilot çalışma olarak 2. lig futbol kulüplerinden Tepecik spor ve 2. Lig futbol kulüplerinden Zeytinburnu Sporun futbolcularına uygulanmıştır. Anketler pilot uygulama sonrası içerisinden güvenilirliği düşük olan 6 soru (10,11,12,14,17,18) çıkarılmıştır.

Ölçekte sorulara verilen cevap seçenekleri -olumlu ifade edilmiş maddeler “kesinlikle katılıyorum” olumsuz ifade edilmiş maddeler ise “kesinlikle katılmıyorum” olarak sıralanmıştır.

Ölçekteki cevap seçenekleri

5 kesinlikle katılıyorum

4 Katılıyorum

3 Kararsızım

2 Katılmıyorum

1 Hiç katılmıyorum

şeklinde 5’li ölçekle gösterilmiştir.

3.8 Verilerin Analizi

Ham veriler toplandıktan sonra ferdi değerlendirme yoluyla nitel bilgiler nicel hale getirilmiş ve daha sonra bilgisayarda SPSS programıyla değerlendirilerek tablolara aktarıldıktan sonra yorumlanmıştır. Araştırmada hipotez testleri olarak t-testi, anova, korelasyon ve regresyon analizleri yapılmıştır.

3.9 Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliliği

Futbolda profesyonel tutum ölçeği için yapılan güvenilirlik analizi sonucunda ölçeğin güvenirliliği (Crombach Alpha) 0,775 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılığını olumsuz etkileyen 10,11,12,14,17,18. Sorular çıkartılarak güvenilirlik hesaplaması yapıldığında güvenilirlik katsayısı 0,830 olarak bulunmuştur.

Araştırmada kullanılan ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek üzere yapılan faktör analizi sonucunda KMO değeri 0,772 olarak, Barlett değeri 0,05 den küçük olarak bulunmuştur. Profesyonellik tutum ölçeğinin faktör yapısı incelendiğinde toplam varyans açıklama oranı %66 olarak 2 faktöre ayrıldığı görülmektedir. Birinci faktör 2,3,4,5,6,7,8,20. Sorular olarak kurumsal sorumluluk; ikinci faktör ise 1,9,13,15,16,19. Sorular olarak bireysel sorumluluk olarak görülmektedir.

Faktörlerin iç tutarlılıklarını belirleyen güvenilirlik katsayıları Tablo 0.1’de görülmektedir.

Tablo 0.1. Araştırmanın Güvenirliliği

Faktörler	Maddeler	Güvenirlik azaltan (Çıkarılan) maddeler	Faktörlerin En son Güvenirlik katsayısı
Kurumsal Sorumluluk	2,3,4,5,6,7,8,20	-	0,797
Bireysel Sorumluluk	1,9,13,15,16,19	-	0,612

Profesyonel futbolcularının profesyonellik tutumlarını ölçmek için oluşturulan anketin alt boyutlarından; kurumsal sorumluluk alt boyutunu belirleyen maddelerin (2,3,4,5,6,7,8,20) güvenirlik katsayısı 0,797; bireysel sorumluluk alt boyutunu belirleyen maddelerin (1,9,13,15,16,19) güvenirlik katsayısı 0,612 olarak belirlenmiştir.

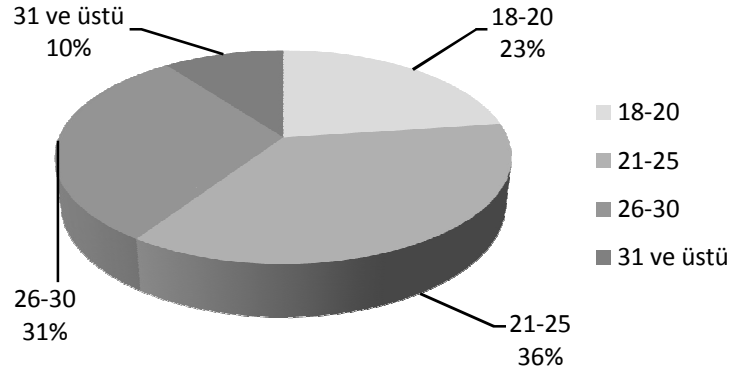
4. BULGULAR

4.1 Örneklem Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 4.1. Örneklem Grubunun Yaşlarına Göre Dağılımı

	Sıklık	Yüzde
18-20	27	22,9
21-25	43	36,4
26-30	36	30,5
31 ve üstü	12	10,2
Toplam	118	100,0

Örneklem grubunun yaşlarına göre dağılımı Tablo 4.1’de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan futbolcuların 27’si (% 22,9) 18-20, 43’ü (% 36,4) 21-25, 36’sı (% 30,5) 26-30, 12’si (% 10,2) 31 ve üstü yaş aralığındadır.

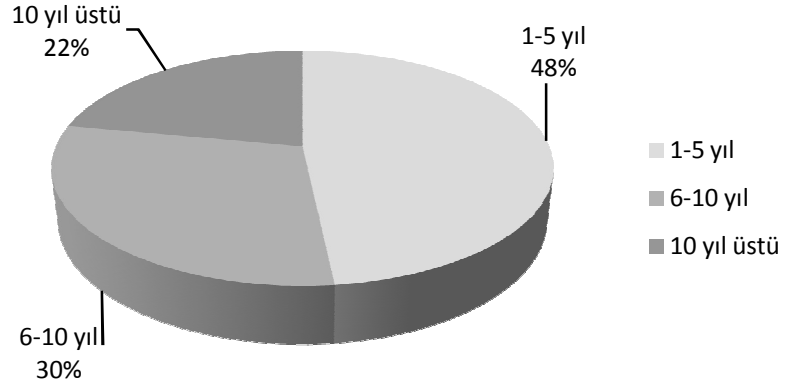

Şekil 4.1. Örneklem Grubunun Yaşlarına Göre Dağılım Grafiği

Tablo 4.2. Örneklem Grubunun Profesyonel Futbolculuk Süresine Göre Dağılımı

	Sıklık	Yüzde
1-5 yıl	57	48,3
6-10 yıl	35	29,7
10 yıl üstü	26	22,0
Toplam	118	100,0

Örneklem grubunun profesyonel futbolculuk süresine göre dağılımı Tablo 4.2’de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan futbolcuların 57’sinin (% 48,3) 1-5 yıl, 35’inin (% 29,7) 6-10 yıl, 26’sının (% 22,0) 10 yıl ve üstü süredir profesyonel futbolcu olduğu görülmektedir.

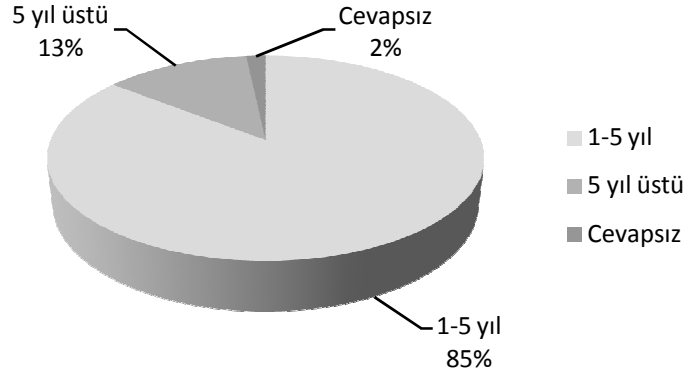

Şekil 4.2. Örneklem Grubunun Profesyonel Futbolculuk Süresine Göre Dağılım Grafiği

Tablo 4.3. Örneklem Grubunun Şuan Oynadığı Takımdaki Forma Giyme Süresine Göre Dağılımı

	Sıklık	Yüzde
1-5 yıl	101	87,1
5 yıl üstü	15	12,9
Cevapsız	2	0,0
Toplam	118	100,0

Örneklem grubunun şuan oynadığı takımdaki forma giyme süresine göre dağılımı Tablo 4.3’de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan futbolcuların 101’inin (% 87,1) 1-5 yıl, 15’inin (% 12,9) 5 yıl üstü süredir şu an futbol oynadığı takımın futbolcusu olduğu görülmektedir.

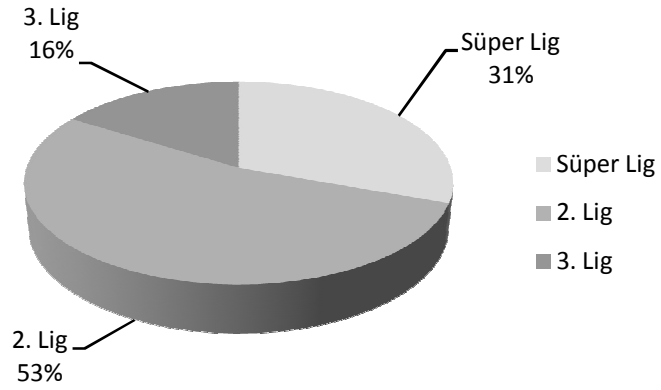

Şekil 4.3. Örneklem Grubunun Şuan Oynadığı Takımdaki Forma Giyme Süresine Göre Dağılım Grafiği

Tablo 4.4. Örneklem Grubunun Futbol Oynadığı Liglere Göre Dağılımı

	Sıklık	Yüzde
Süper Lig	36	30,5
2. Lig	63	53,4
3. Lig	19	16,1
Toplam	118	100,0

Örneklem grubunun futbol oynadığı liglere göre dağılımı Tablo 4.4'de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan futbolcuların 36'sının (% 30,5) süper lig, 63'ünün (% 53,4) 2.lig, 19'unun (% 16,1) 3.lig futbolcusu olduğu görülmektedir.

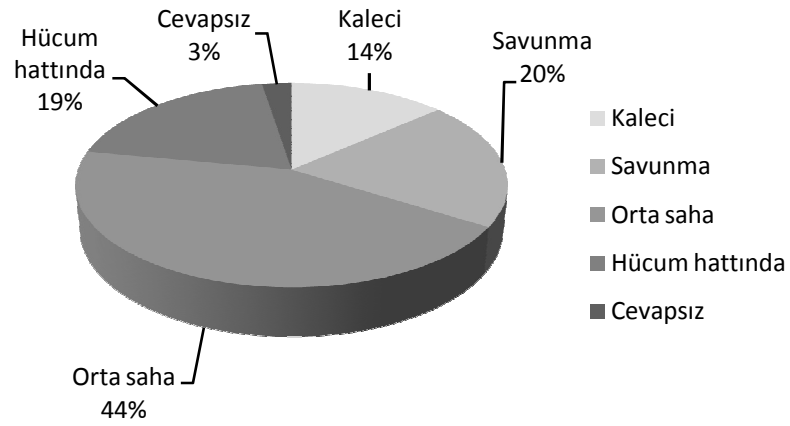

Şekil 4.4. Örneklem Grubunun Futbol Oynadığı Liglere Göre Dağılım Grafiği

Tablo 4.5. Örneklem Grubunun Futbol Oynadığı Mevkilere Göre Dağılımı

	Sıklık	Yüzde
Kaleci	16	13,9
Savunma	24	20,9
Orta saha	52	45,2
Hücum hattında	23	20,0
Cevapsız	3	0,0
Toplam	118	0,0

Örneklem grubunun futbol oynadığı mevkilere göre dağılımı Tablo 4.5’de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan futbolcuların 16’sının (% 13,9) kaleci, 24’ünün (% 20,9) savunma, 52’sinin (% 45,2) orta saha, 23’ünün (% 20,0) hücum hattında futbol oynadığı görülmektedir.

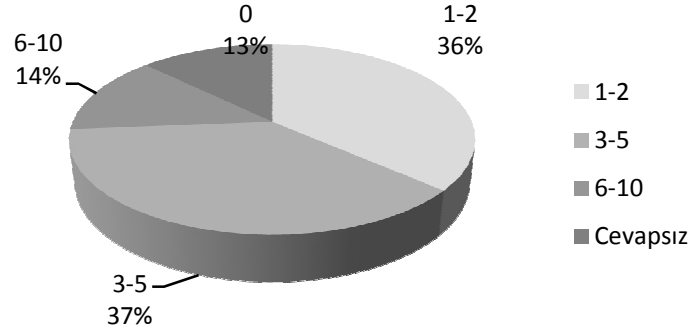

Şekil 4.5. Örneklem Grubunun Futbol Oynadığı Mevkilere Göre Dağılım Grafiği

Tablo 4.6. Örneklem Grubunun 2009-2010 Sezonunda Gördüğü Sarı Kart Sayısına Göre Dağılımı

	Sıklık	Yüzde
1-2	43	41,7
3-5	44	42,7
6-10	16	15,5
0-	15	0,0
Toplam	118	0,0

Örneklem grubunun 2009-2010 sezonunda gördüğü sarı kart sayısına göre dağılımı Tablo 4.6'da incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan futbolcuların 43'ünün (% 41,7) 1-2, 44'ünün (% 42,7) 3-5, 16'sının (% 15,5) 6-10 arası sarı kart gördüğü görülmektedir.

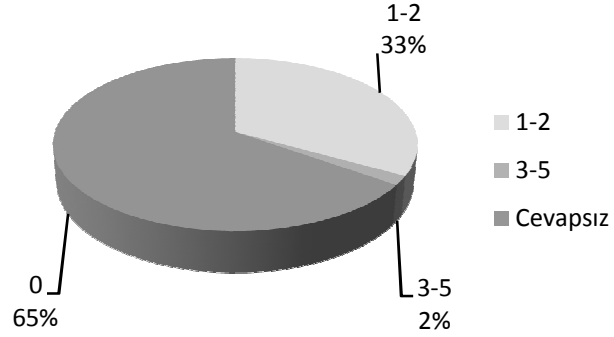

Şekil 4.6. Örneklem Grubunun 2009-2010 Sezonunda Gördüğü Sarı Kart Sayısına Göre Dağılım Grafiği

Tablo 4.7. Örneklem Grubunun 2009-2010 Sezonunda Gördüğü Kırmızı Kart Sayısına Göre Dağılımı

	Sıklık	Yüzde
1-2	39	95,1
3-5	2	4,9
0-	77	0,0
Toplam	118	0,0

Örneklem grubunun 2009-2010 sezonunda gördüğü kırmızı kart sayısına göre dağılımı Tablo 4.7’de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan futbolcuların 39’unun (% 95,1) 1-2, 2’sinin (% 4,9) 3-5 arası kırmızı kart gördüğü görülmektedir.

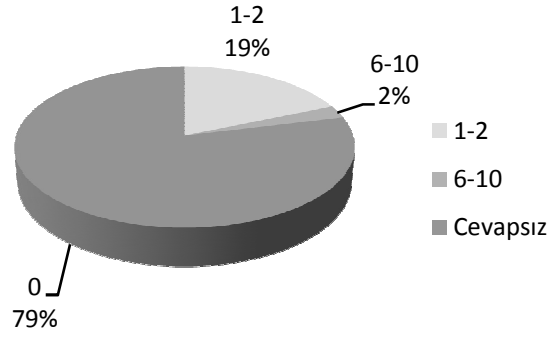

Şekil 4.7. Örneklem Grubunun 2009-2010 Sezonunda Gördüğü Kırmızı Kart Sayısına Göre Dağılım Grafiği

Tablo 4.8. Örneklem Grubunun 2009-2010 Sezonunda Kulübünden Aldığı Disiplin Cezaları Sayısına Göre Dağılımı

	Sıklık	Yüzde
1-2	22	88,0
6-10	3	12,0
0-	93	0,0
Toplam	118	0,0

Örneklem grubunun 2009-2010 sezonunda kulübünden aldığı disiplin cezaları sayısına göre dağılımı Tablo 4.8’de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan futbolcuların 22’sinin (% 88,0) 1-2, 3’ünün (% 12,0) 6-10 arası disiplin cezasını kulübünden aldığı görülmektedir.

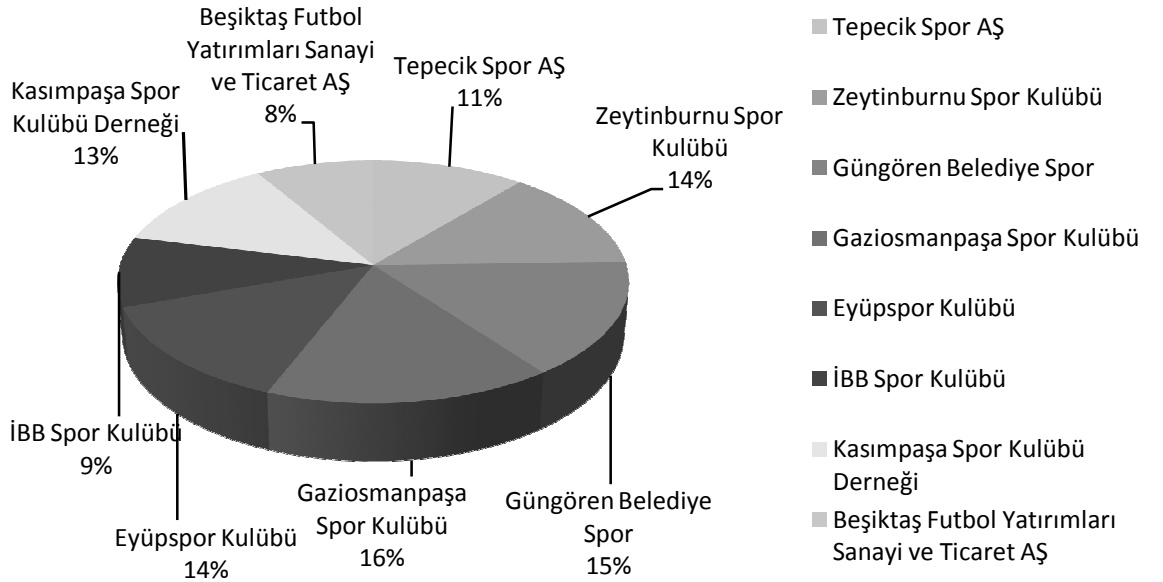

Şekil 4.8. Örneklem Grubunun 2009-2010 Sezonunda Kulübünden Aldığı Disiplin Cezaları Sayısına Göre Dağılım Grafiği

Tablo 4.9. Örneklem Grubunun Kulüplerine Göre Dağılımı

	Sıklık	Yüzde
Tepecik Spor AŞ	13	11,0
Zeytinburnu Spor Kulübü	16	13,6
Güngören Belediye Spor	18	15,3
Gaziosmanpaşa Spor Kulübü	19	16,1
Eyüp spor Kulübü	16	13,6
İBB Spor Kulübü	11	9,3
Kasımpaşa Spor Kulübü Derneği	15	12,7
Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret AŞ	10	8,5
Toplam	118	100,0

Örneklem grubunun kulüplerine göre dağılımı Tablo 4.9’da incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan futbolcuların 13’ünün (% 11,0) Tepecik Spor A.Ş.de, 16’sının (% 13,6) Zeytinburnu Spor Kulübünde, 18’inin (% 15,3) Güngören Belediye Sporda, 19’unun (% 16,1) Gaziosmanpaşa Spor Kulübünde, 16’sının (% 13,6) Eyüp spor Kulübünde, 11’inin (% 9,3) İBB Spor Kulübünde, 15’inin (% 12,7) Kasımpaşa Spor Kulübü Derneğinde, 10’unun (% 8,5) Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret AŞ’de futbolcu olduğu görülmektedir.

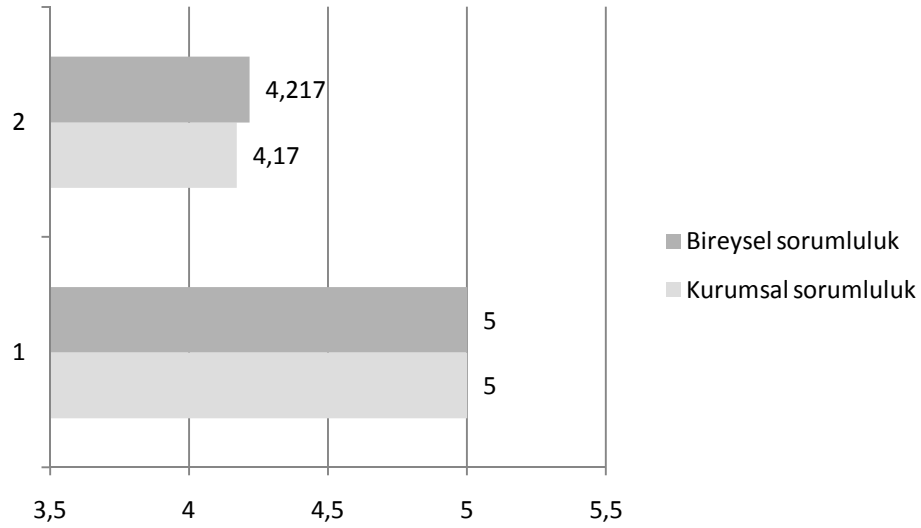
Şekil 4.9. Örneklem Grubunun Kulüplerine Göre Dağılım Grafiği

4.2 Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutlarının Ortalamaları

Tablo 4.10. Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutlarının Ortalamaları

	N	Min.	Max.	Ort	S.s
Kurumsal sorumluluk	118	2,125	5,000	4,170	0,594
Bireysel sorumluluk	118	2,167	5,000	4,217	0,556

Tablo 4.10’da görüldüğü üzere, araştırmaya katılan futbolcuların profesyonellik ölçeği alt boyutlarının ortalamaları incelendiğinde, bireysel sorumluluk alt boyutu ortalamasının en yüksek, kurumsal sorumluluk alt boyutu ortalamasının en düşük olduğu görülmektedir.

Şekil 4.10. Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutlarının Ortalamaları

4.3 Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutları ile Demografik Özellikler Arasındaki Farklılaşma Durumu İlişkileri

Tablo 4.11. Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutları ile Yaş Değişkeni Arasındaki Farklılaşma Durumu İlişkisi

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Kurumsal sorumluluk	18-20	27	4,396	0,419	1,755	0,160
	21-25	43	4,119	0,698		
	26-30	36	4,080	0,559		
	31 ve üstü	12	4,115	0,560		
Bireysel sorumluluk	18-20	27	4,399	0,378	2,173	0,095
	21-25	43	4,260	0,621		
	26-30	36	4,086	0,566		
	31 ve üstü	12	4,042	0,537		

Tablo 4.11’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan futbolcuların profesyonellik ölçeği kurumsal sorumluluk alt boyutu puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, yaş gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F= 1,755; p>0.05$).

Araştırmaya katılan futbolcuların profesyonellik ölçeği bireysel sorumluluk alt boyutu puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, yaş gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F= 2,173; p>0.05$).

Tablo 4.12. Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutları ile Profesyonel Futbolculuk Süresi Değişkeni Arasındaki Farklaşma Durumu İlişkisi

	Grup	N	Ort	Ss	S.Hata	F	p
Kurumsal sorumluluk	1-5 yıl	57	4,253	0,635	0,084	1,379	0,256
	6-10 yıl	35	4,043	0,607	0,103		
	10 yıl üstü	26	4,159	0,455	0,089		
Bireysel sorumluluk	1-5 yıl	57	4,350	0,532	0,070	3,685	0,028
	6-10 yıl	35	4,041	0,623	0,105		
	10 yıl üstü	26	4,160	0,448	0,088		

Tablo 4.12’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan futbolcuların profesyonellik ölçeği kurumsal sorumluluk alt boyutu puanlarının profesyonel futbolculuk süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, profesyonel futbolculuk süresi gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F= 1,379; p>0.05$).

Araştırmaya katılan futbolcuların profesyonellik ölçeği bireysel sorumluluk alt boyutu puanlarının profesyonel futbolculuk süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, profesyonel futbolculuk süresi gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F= 3,685; p>0.05$). Ortalamalar arasındaki farka göre, profesyonel futbolculuk süresi 1-5 yıl arası olan futbolcuların bireysel sorumluluğu, profesyonel futbolculuk süresi 6-10 yıl arası olan futbolcuların bireysel sorumluluğundan fazladır.

Tablo 4.13. Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutları ile Şu anki Forma Giydiği Kulübündeki Toplam Yıl Süresi Değişkeni Arasındaki Farklılaşma Durumu İlişkisi

	Grup	N	Ort	S.s	t	P
Kurumsal sorumluluk	1-5 yıl	101	4,129	0,614	-1,915	0,058
	5 yıl üstü	15	4,442	0,372		
Bireysel sorumluluk	1-5 yıl	101	4,207	0,570	-0,527	0,600
	5 yıl üstü	15	4,289	0,506		

Tablo 4.13’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan futbolcuların profesyonellik ölçeği kurumsal sorumluluk alt boyutu puanlarının şu anki forma giydiği kulübündeki toplam yıl süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-1,915$; $p<0.05$).

Araştırmaya katılan futbolcuların profesyonellik ölçeği bireysel sorumluluk alt boyutu puanlarının şu anki forma giydiği kulübündeki toplam yıl süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-0,527$; $p<0.05$).

Tablo 4.14. Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutları ile Futbol Oynadığı Lig Değişkeni Arasındaki Farklılaşma Durumu İlişkisi

	Grup	N	Ort	Ss	S.Hata	F	p
Kurumsal sorumluluk	Süper Lig	36	4,191	0,686	0,114		
	2. Lig	63	4,250	0,519	0,065	3,207	0,044
	3. Lig	19	3,866	0,574	0,132		
Bireysel sorumluluk	Süper Lig	36	4,170	0,658	0,110		
	2. Lig	63	4,257	0,526	0,066	0,345	0,709
	3. Lig	19	4,172	0,453	0,104		

Tablo 4.14’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan futbolcuların profesyonellik ölçeği kurumsal sorumluluk alt boyutu puanlarının futbol oynadığı lig değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, futbol oynadığı lig gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F= 3,207$; $p<0.05$). Ortalamalar arasındaki farka göre, 2.ligde futbol oynayan futbolcuların kurumsal sorumluluğu, 3.ligde futbol oynayan futbolcuların kurumsal sorumluluğundan fazladır.

Araştırmaya katılan futbolcuların profesyonellik ölçeği bireysel sorumluluk alt boyutu puanlarının futbol oynadığı lig değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, futbol oynadığı lig gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F= 0,345$; $p>0.05$).

Tablo 4.15. Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutları ile Futbol Oynadığı Mevki Değişkeni Arasındaki Farklılaşma Durumu İlişkisi

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Kurumsal sorumluluk	Kaleci	16	4,223	0,631	0,466	0,707
	Savunma	24	4,047	0,621		
	Orta saha	52	4,212	0,615		
	Hücum hattında	23	4,185	0,515		
Bireysel sorumluluk	Kaleci	16	4,256	0,694	0,297	0,828
	Savunma	24	4,222	0,500		
	Orta saha	52	4,164	0,529		
	Hücum hattında	23	4,287	0,600		

Tablo 4.15’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan futbolcuların profesyonellik ölçeği kurumsal sorumluluk alt boyutu puanlarının futbol oynadığı mevki değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, futbol oynadığı mevki gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F= 0,466; p>0.05$).

Araştırmaya katılan futbolcuların profesyonellik ölçeği bireysel sorumluluk alt boyutu puanlarının futbol oynadığı mevki değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, futbol oynadığı mevki gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F= 0,297; p>0.05$).

Tablo 4.16. Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutları ile Bu Sezon Görülen Sarı Kart Sayısı Değişkeni Arasındaki Farklılaşma Durumu İlişkisi

	Grup	N	Ort	Ss	S.Hata	F	p
Kurumsal sorumluluk	1-2	43	4,127	0,647	0,099		
	3-5	44	4,205	0,575	0,087	1,080	0,344
	6-10	16	3,945	0,566	0,142		
Bireysel sorumluluk	1-2	43	4,149	0,628	0,096		
	3-5	44	4,318	0,499	0,075	2,854	0,062
	6-10	16	3,938	0,551	0,138		

Tablo 4.16’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan futbolcuların profesyonellik ölçeği kurumsal sorumluluk alt boyutu puanlarının bu sezon görülen sarı kart sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, bu sezon görülen sarı kart sayısı gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F= 1,080; p>0.05$).

Araştırmaya katılan futbolcuların profesyonellik ölçeği bireysel sorumluluk alt boyutu puanlarının bu sezon görülen sarı kart sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, bu sezon görülen sarı kart sayısı gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F= 2,854; p>0.05$).

4.4 Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutlarının Aralarındaki İlişkiler

Tablo 4.17. Örneklem Grubunun Profesyonellik Ölçeği Alt Boyutlarının Aralarındaki İlişki

Boyutlar	Boyut	N	r	P
Bireysel sorumluluk	Kurumsal sorumluluk	118	0,639	0,000

Tablo 4.17'den anlaşılacağı üzere, araştırmaya katılan futbolcuların bireysel sorumluluk alt boyutu ile kurumsal sorumluluk alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır. ($R=0,639$; $p<0.05$)

Tablo 4.18. Kurumsal Sorumluluğun Bireysel Sorumluluğa Etkisi Üzerine Regresyon

Bağımlı değişken	Bağımsız değişken	Katsayı		t	p	F	Model (p)	R2
		B	S. hata					
Bireysel sorumluluk	Sabit	1,720	0,282	6,103	0,000			
	Kurumsal sorumluluk	0,599	0,067	8,949	0,000	80,083	0,000	0,403

Araştırmaya katılan futbolcuların kurumsal sorumluluk boyutu, bireysel sorumluluk boyutunu anlamlı olarak pozitif yönde etkilemektedir. ($F=80,083$; $p<0.05$). Kurumsal sorumluluk 1 birim arttığında bireysel sorumluluk düzeyi 0,60 birim artmaktadır. ($B=0,599$). Kurumsal sorumluluk, bireysel sorumluluk düzeyini 0,403 oranında açıklamaktadır.

$$\text{Bireysel sorumluluk} = 1,720 + (0,599 * \text{Kurumsal sorumluluk})$$

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Modern toplumlarda profesyonelleşmenin öneminden daha önce birçok kez bahsetmiştik. Sporda ve futbolda profesyonelleşme bu şartlar göz önüne alındığında da çok önemli bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Profesyonelleşen futbolda kurumsal olarak karşımıza çıkan örnekler bu konuda önemli gelişmeler göstermektedir. Özellikle Avrupa da Manchester United başta olmak üzere kulüplerin profesyonelleşme süreçleri çok başarılı bir şekilde uygulanmaktadır. Ülkemizde Fenerbahçe'nin ve Galatasaray'ın son yıllarda yapmış oldukları kurumsallaşma adımları başarılı bir şekilde yönetilmektedir. Bunun yanında profesyonelleşmede sorunlar yaşayan kulüplerimizin de sayısı azımsanmayacak kadar çoktur. Futbolda profesyonelleşmenin olmazsa olmazı olan kulüpler kesinlikle Avrupa'daki örnekleri inceleyip bu konuda eksiklerini tamamlamalıdır; aksi halde kurum olarak profesyonelleşmede sorun yaşayan kulüpler bünyesindeki sporcuları da profesyonel anlayışlarına olumsuz etkide bulunmaktadır. Yaptığımız ankette tablo 4.18 de bunu destekler nitelikte sonuçlanmıştır. Buna göre kurumsal sorumluluk 1 birim arttığında bireysel sorumluluk düzeyi 0,60 birim artmaktadır.

Bu çalışmamızı yaparken futbolcuların kurumsal profesyonellik anlayışları ve bireysel profesyonellik anlayışları üzerine odaklanılmıştır. Profesyonelleşme sürecinde kurum ve sporcunun etkileşimi son derece önemlidir; iki tarafında profesyonelleşmede eksikleri birbirini negatif yönde etkilemektedir. Bu yüzden kurumaların profesyonelleşme sürecindeki atacağı adımlar futbolun profesyonelleşmesi açısından son derece önemlidir.

İstanbul ilindeki sekiz spor kulübünde yer alan profesyonel futbolcuların profesyonellik anlayışlarını ve tutumlarını konu alan araştırmada toplanılan verilerden elde edilen sonuçlar, araştırmanın temel varsayımını ve buna bağlı olarak alt varsayımlarını büyük oranda desteklemektedir.

Araştırmanın temel varsayımı "İstanbul ilindeki spor kulüplerinde profesyonel olarak futbol oynayan sporcuların profesyonellik davranışı ile

futbolcunun yaşı, profesyonellik yaşı, şu anki kulüpte bulunma süreleri, oynadıkları lig, oynadıkları mevki, kart cezalarına göre, bazı durumlarda farklılaşmaktadır”.

Bu çalışmada çıkan sonuçlar üzerinden bir değerlendirme yaparsak, ülkemizde profesyonellik anlayışının belirli sistematığe dayalı, kurumsallaşmış ve bilinçli bir şekilde olmadığı görülmektedir. Var olan profesyonellik anlayışı belirli bir eğitim sonucu ortaya çıkan bir anlayış değil tamamen kişilerin bireysel çabaları ve kişisel özellikleriyle ortaya konan bir davranış olarak görünmektedir. Bu durumun sonucu olarak bireysel sorumluluk kurumsal sorumluluktan yüksek çıkmaktadır. Aynı zaman da futbolcuların profesyonel yaşları ile kurumsal sorumluluk arasında önemli bir farkın bulunmaması, kurumların profesyonelleşme anlamında futbolcular üzerinde önemli bir etki bırakmadığı anlamına gelmektedir. Oysa yapılan çalışmada çıkan sonuçlardan bir tanesi de tablo 4.17’ de görüldüğü üzere kurumsal sorumluluk artıkça bireysel sorumluluğun da artmaktadır.

Tezin varsayımlarına paralel çıkan sonuçları değerlendirecek olursak bunlar.

- Bireysel sorumluluk boyutu en yüksek kurumsal sorumluluk boyutu en düşük çıkmaktadır.
- Futbolcuların profesyonellik ölçeği bireysel sorumluluk alt boyutu puanlarının profesyonel futbolculuk süresine göre farklılık göstermektedir.
- Futbolcuların profesyonellik ölçeği kurumsal sorumluluk alt boyutu puanlarının oynadığı lige göre farklılık göstermektedir.
- Kurumsal sorumluluk bireysel sorumluluğu pozitif yönde etkilemektedir.

Bunları tek tek inceleyecek olursak çıkan ilk sonuç, tablo 4.10’da görüldüğü üzere, araştırmaya katılan futbolcuların profesyonellik ölçeği alt boyutlarının ortalamaları incelendiğinde, bireysel sorumluluk alt boyutu ortalamasının en yüksek, kurumsal sorumluluk alt boyutu ortalamasının en düşük olduğu görülmektedir.

Bu tablodan anlaşılacağı üzere futbolcuların profesyonellik anlayışları daha çok bireysel boyutta sorumluluk gerektiren durumlarda daha ağır basmaktadır. Bu durum

kurumların profesyonel tutum içerisinde, futbolcular üzerinde ki etkilerinin henüz yeterli seviyeye ulaşmadığı anlamına gelmektedir.

Alt problemler incelendiğinde araştırmanın ikinci alt varsayımı; “Futbolcunun profesyonel yaşı ile profesyonellik anlayış ve tutumları arasında” bir bağlantı var mıdır?

Araştırmaya katılan futbolcuların profesyonellik ölçeği bireysel sorumluluk alt boyutu puanlarının profesyonel futbolculuk süresi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ortalamalar arasındaki farka göre, profesyonel futbolculuk süresi 1-5 yıl arası olan futbolcuların bireysel sorumluluğu, profesyonel futbolculuk süresi 6-10 yıl arası olan futbolcuların bireysel sorumluluğundan fazladır.

Profesyonellik yaşı ile kurumsal sorumluluk alt boyutu arasında önemli bir farkın olmaması yine kurumun profesyonellik tutumunun futbolcular üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Bireysel sorumluluk alt boyutu incelendiğinde ise futbolcuların profesyonellik sürelerinin artması sonucu kulüplerdeki var olan gerçekler göz önünde bulundurulunca, profesyonelliğe olan inançlarının ve sorumluluklarının azaldığı görülmektedir. Profesyonelliğe yeni adım atmış sporcularda ise profesyonelliğe olan inançlarından dolayı sorumlulukların yüksek olduğu görülmektedir.

Alt problemler incelendiğinde araştırmanın dördüncü alt varsayımı; “Futbolcunun oynadığı lig ile profesyonellik anlayış ve tutumları arasında” bir bağlantı var mıdır?

Tablo 4.14’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan futbolcuların profesyonellik ölçeği kurumsal sorumluluk alt boyutu puanlarının futbol oynadığı lig değişkenine istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ortalamalar arasındaki farka göre, 2.ligde futbol oynayan futbolcuların kurumsal sorumluluğu, 3.ligde futbol oynayan futbolcuların kurumsal sorumluluğundan fazladır.

Oynadıkları liglere göre kurumsal sorumlulukları değişkenlik göstermektedir. Ülkemizdeki şartlar gösteriyor ki kulüplerimiz artan maliyet şartları karşısında oldukça sıkıntı yaşamaktadır. Bu sıkıntılar kulüplere imkânlar ve tesisleşme açısından olumsuz yansımaktadır. 3. Lige doğru gidildikçe kulüplerin profesyonelce hareket etme olanakları gittikçe imkânsızlaşmaktadır ve böylece kurumsal anlamda profesyonelleşmemiş kulüplerdeki futbolcuların kurumsal anlamda profesyonellik anlayışları ve tutumları farklılaşmaktadır.

Son olarak alt boyutlar arasında ki ilişki üzerine inceleme yapılmıştır.

Tablo 4.17'den anlaşılacağı üzere, araştırmaya katılan futbolcuların bireysel sorumluluk alt boyutu ile kurumsal sorumluluk alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır.

Araştırmaya katılan futbolcuların kurumsal sorumluluk boyutu, bireysel sorumluluk boyutunu anlamlı olarak pozitif yönde etkilemektedir.. Kurumsal sorumluluk 1 birim arttığında bireysel sorumluluk düzeyi 0,60 birim artmaktadır. Kurumsal sorumluluk, bireysel sorumluluk düzeyini 0,403 oranında açıklamaktadır.

Sonuç olarak araştırma gösteriyor ki profesyonellik kavramı geniş boyutuyla ele alınması gereken bir kavramdır. Futbolun profesyonelleşmesi için işin önemli bir kısmı kurumların profesyonelleşmesinden geçmektedir. Bireysel anlamda futbolcuların profesyonelleşmeye karşı tutumlarını etkileyen en önemli faktörlerin başında kurumsal sorumluluk gelmektedir. Kurumlar profesyonelleşme yolunda önemli adımlar atarsa; futbolcularda bu gelişmeye paralel olarak kendileri dikkat etmektedirler. Kulüplerin kurumsal sorumlulukları olan paranın zamandı yatırılması, verilen sözlerin yerine getirilmesi, sözleşmedi ki şartların tam anlamıyla uygulanması, ceza sisteminin her koşulda aksatmadan uygulanması vb. profesyonel adımların titizlikle atılması futbolcunun davranışlarını pozitif yönde etkilemektedir.

Öneriler

- Profesyonel futbol kulüpleri bünyesindeki futbolcuların profesyonellik davranışlarını olumlu yönde gelişmesini istiyorsa öncelikli olarak kendi kurumsal profesyonelliğini tamamlayıp daha sonra profesyonelliğin gereklerini tam anlamıyla yerine getirmesi gerekmektedir.

- Profesyonel futbol kulüpleri profesyonelleşme yolunda atmaları gereken en önemli adım maddi acıdan bireysel bağışlardan çok şirketleşme mantığıyla kendisini döndüren bir kurum haline gelmeleri gerekmektedir. Aksi takdirde profesyonel anlamda yönetilemeyen bir kurum haline gelmektedirler. Bunun olumlu örneklerini Avrupa kulüplerinde görmekteyiz.

- Kulüplerin kişilerin kararlarıyla yönetilmesinden ziyade, profesyonel yöneticiler tarafından kurum olarak ortaya koyduğu değerler ve kurullarla yönetilmesi profesyonelleşme yolunda önemli bir adımdır. Kulüplerin ortaya koydukları bu kurulları her koşulda uygulamaları gerekmektedir aksi takdirde inandırıcılığını yitiren bir kurum haline gelmektedirler.

- Bu kurullar her koşulda herkese eşit şekilde uygulanmalıdır. Farklı kişilere karşı ayrıcalıklı davranılması bu yolda olumsuz bir örnek teşkil etmektedir.

- Kulüp yöneticileri, futbolculara karşı görevlerinin gerektirdiği şekilde davranmalı. Bu davranışlar görev yetkisini aşan bir hal alırsa kurumun profesyonellik yapısı zedelenmiş olur, bu da futbolcuların kuruma karşı tutumlarını olumsuz yönde etkilemektedir.

- Kulüpler futbolculara, mesleklerinin profesyonelce yapmaları için gerekli olan eğitimi sağlamaları gerekmektedir.

- Kulüplerin profesyonellik davranışlarının uygulaması tek başına yeterli olamayacaktır, bunun yanında futbolcularında bireysel sorumluluklarını tam anlamıyla yerine getirmeleri gerekmektedir.

- Futbolcular Antrenmanlara zamanında gelip gitmeli, beslenmelerine dikkat etmeli, uyku düzenlerini bozmayacak şekilde hareket etmeli, sağlığına dikkat etmeli, kulübün kurallarına riayet etmeli, hocasının verdiği görevleri sonuna kadar yapmalı, antrenmanda söylenenleri eksiksiz yapmalı, mental anlamda kendisini sürekli hazır tutmalı, özel hayatına dikkat etmeli, mesleği özel yaşamından önce gelmeli, her maça aynı motivasyonla çıkmalı, takım arkadaşlarına saygı duymalı, rakip takıma, taraftarlara, hakeme saygılı davranmalı.

- Takımı zorda bırakacak davranışlardan uzak durmalı v.b. profesyonelliğin gereği olan bu davranışlarda bulunmaları gerekmektedir.

EKLER

ANKET FORMU

Bu anket çalışması ile profesyonellik konusundaki değerlendirmeleriniz öğrenmeye çalışıyorum. Futbolda profesyonelliğin net bir tanımı olmadığı için anket sorularının da “doğru” ya da “yanlış” cevapları yoktur. Sorulara profesyonel bir futbolcu olarak vereceğiniz cevaplar “profesyonelliğin” sağlıklı bir tanımını yapmamıza katkı sağlayacaktır.

Sağlamış olduğunuz katkı için şimdiden çok teşekkür ederim.

Saygılarımla

Ercan KARASU

Lütfen “PROFESYONEL FUTBOLCULARLA İLGİLİ” aşağıdaki ifadelerden her birine katılma derecenize en uygun seçeneği işaretleyerek belirtiniz.

	Kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
PROFESYONEL BİR FUTBOLCU	( )	( )	( )	( )	( )
1- Takım arkadaşlarına karşı her zaman saygılı davranır.	( )	( )	( )	( )	( )
2-Teknik direktörün programını aksatmadan uygular.	( )	( )	( )	( )	( )
3-Kulüp kurallarına her zaman riayet eder.	( )	( )	( )	( )	( )
4-Antrenmanları aksatmaz.	( )	( )	( )	( )	( )
5-Teknik direktörün eleştirilerini her zaman dinler ve gereğini yapar.	( )	( )	( )	( )	( )
6-Mesleği özel yaşamından önce gelir.	( )	( )	( )	( )	( )
7-Kulüp yönetiminin hakkında aldığı kararları her zaman saygı ile karşılar.	( )	( )	( )	( )	( )
8-Takımımın başarısı onun için her şeyden önemlidir.	( )	( )	( )	( )	( )
9-Sorumluluklarını yerine getirmediği durumlarda, bunun sonuçlarına katlanır.	( )	( )	( )	( )	( )
10-Eğer karşı takım oyuncuları hakemi aldatmaya yönelik davranış gösteriyorlarsa o da karşılık verir ve	( )	( )	( )	( )	( )

onlar gibi davranır.					
11-Eğer takımının kazanmasını sağlayacaksa hakemi aldatmaya yönelik davranışlar gösterebilir.	( )	( )	( )	( )	( )
12-Eğer hakem onun lehine hatalı bir karar verir ve kimse durumun farkına varmazsa o da sesini çıkarmaz.	( )	( )	( )	( )	( )
13-Onun için kazanmak her şeydir.	( )	( )	( )	( )	( )
14-“Taktik faulü” futbolun doğasına uygun bulur.	( )	( )	( )	( )	( )
15-Maç sırasında karşı takım futbolcularına karşı saygılı davranır.	( )	( )	( )	( )	( )
16-Maç sırasında hakeme karşı saygılı davranır.	( )	( )	( )	( )	( )
17-Taraftarların onun hakkındaki düşüncelerine değer verir.	( )	( )	( )	( )	( )
18-Başka bir kulüpten daha iyi bir teklif aldığımda, hiçbir suçluluk duygusu duymaksızın kulübünü değiştirir.	( )	( )	( )	( )	( )
19- Beslenmesine dikkat eder.	( )	( )	( )	( )	( )
20-Futbolun bilimsel yönü ile ilgilenir.	( )	( )	( )	( )	( )

Aşağıda demografik sorular yer almaktadır. Bu sorulara verilen cevaplar konu ile ilgili görüşleri farklı özelliklere göre gruplandırmak için kullanılacaktır.

A-Yaşınız ? ( ) 18-20 ( ) 21-25 ( ) 26-30 ( ) 31 ve üstü

B-Profesyonel futbolculuk süreniz? ( ) 1-5 yıl ( ) 6-10 yıl ( ) 11-15 yıl
( ) 16 yıldan fazla

C-Şu an oynadığınız takımında kaç yıldır forma giyiyorsunuz ? ( ) 1-5 yıl ( ) 6-10 yıl ( ) 11-15 yıl ( ) 16 yıldan fazla

D-Hangi ligde oynuyorsunuz? ( ) Süper Lig ( ) 1. Lig ( ) 2. Lig ( ) 3. Lig

E-Hangi mevkide oynuyorsunuz? ( ) kaleci ( ) savunma
( ) orta saha ( ) hücum hattında

F-Bu sezon kaç sarı kart gördünüz? ( ) 1-2 ( ) 3-5
( ) 6-10 ( ) 11'den fazla

G-Bu sezon kaç kırmızı kart gördünüz? ( ) 1-2 ( ) 3-5
( ) 6-10 ( ) 11'den fazla

**H-Bu sezon kulübünüzden aldığımız
disiplin cezalarının sayısı?** ( ) 1-2 ( ) 3-5
( ) 6-10 ( ) 11'den fazla

KAYNAKLAR

1. Aiken, L.R. (1979). Psychological testing and assessment. (3rd ed.). Allyn & Bacon, Boston
2. Allen, D.E., Guy, R. F. and Edgley, C.K. (1980). Social Psychology as Social Process: Wadsworth Publishing Company. California
3. Allport, G. W. (1935). Attitudes. In C. Murchison (editor). Handbook of social psychology: 798-884
4. Altunışık R., Çoşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2005). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı. (Dördüncü Baskı). Sakarya Kitabevi, İstanbul
5. Anastasi, A. (1982). Psychological testing. (6th ed.). McMillan, New York
6. Atkinson, R.L. Psikolojiye Giriş (2. Baskı). Arkadaş Yayınevi, Ankara, 2002.
7. Arkonaç, S. Psikoloji-Zihin Süreçleri Bilimi (2. Baskı). Alfa Basım Yayınevi, İstanbul, 2003.
8. Armağan İ. (1981). Sporun Toplumbilimsel Temelleri, Ders Notları, İzmir
9. Balcı A. (2005). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem Teknik ve İlkeler. (Beşinci.Baskı). Pegem A. Yayıncılık, Ankara.
10. Barber, B. (1996), "Meslekler Sosyolojisinde Bazı Sorunlar", (Çev. Z. Cırrnlioğlu) Meslekler ve Sosyoloji, Gündoğan Yayınlar, Ankara.
11. Baysal AC (1993). İnsan ve Çalışma Yasamı, Avcıotlu Basım Yayın s.5-10., İstanbul.
12. Bellis, C. (2000), "Professions in Sodety", Australian Actuarial Journal, C. 6(1), pp.1 -32.
13. Biçer T. (1997). Doruk Performans, Sistem Yayıncılık, İstanbul
14. Binbaşıoğlu, C., Binbaşıoğlu, E. Endüstri Psikolojisi. Kadioğlu, Ankara, 1992.

15. Bostancı M.N. (1999). "Futbolun Anlattığı", Düşünen Siyaset Dergisi, Yıl:1, Sayı:2, Esin Sanat ve Felsefe Yayıncılık, Ankara
16. Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, Milliyet Gazetecilik, İstanbul.
17. Cırhinlioğlu, Z. (1996). Meslekler ve Sosyoloji, Gündoğan Yayınları, , s.9. Ankara.
18. Cüceloğlu, D. (1996). İnsan ve Davranışı Psikolojinin Temel Kavramları. 6. Baskı, Remzi Kitapevi, İstanbul
19. Çobanoğlu Y. (1997). Spor Sosyolojisine Giriş, Bilgi Ofset, Manisa
20. Demirbolat A. (1988). Toplum ve Spor, Kadıoğlu Matbaası, Ankara
21. Demirci N. (1986). Sporda Yönetim-Teşkilatlanma ve Organizasyonlar, Milli Eğt Basımevi:1-30
22. Demirhan, G. ve Altay, F. (2001). Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Beden Eğitim ve Spora İlişkin Tutum Ölçeği. II. Spor Bilimleri Dergisi, 12 (2): 9-20.
23. Doğan İ. (1999). "Türk Futbolunda Potansiyel İstanbul Ruhu ve Şiddet", Düşünen Siyaset Dergisi, Yıl:1, Sayı:2, Esin Sanat ve Felsefe Yayıncılık, Ankara
24. Doğan, Y. (1994). Türk Spor Yönetiminde Ademi- merkezileşme Eğilimleri, Doktora Tezi, M.Ü.,Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor A.B.D.,İstanbul
25. Erdem, S. Psikoloji (12. Baskı). Fil Yayınevi, İstanbul, 1996.
26. Erdemli A. (1996). İnsan, Spor ve Olimpizm, Sarmal Yayınevi, İstanbul
27. Erdemli, A. (1991). Türk-Alman Kültür Diyalogunda,Spor Ahlakı Ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar, s.75-80 Meya Matbaacılık Ltd.Şti.İstanbul
28. Erkal M.E. (1981). Sosyolojik Açından Spor, Filiz Kitabevi, İstanbul
29. Erkuş, A. Psikolojik Terimler Sözlüğü (2. Baskı). Doruk Yayınevi, İstanbul, 2005.
30. Evetts, J. (2003). "The Sociological Analysis of Professionalism". International Soeiology, C. 18 (2):395-415.
31. Evetts, J. ve Dingwall, R. (2002). "Professiona] Ocupations in the DK and Europe: Legitimation and Governmentality", International

Review of Sociology, C. 12 (2):159-171.

32. Fishbein, M. & Ajzen, I. (1975). Beliefs, attitudes, intentions and behavior reading. MA: Addison-Wesley.
33. Fişek K. (1985). Türkiye Spor Tarihi, Gerçek Yayınevi, İstanbul
34. Fişek, K. (1998). Devlet Politika ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi, Bağırhan Yayınevi, Ankara.
35. Franzoi, S.L. (2003). Social Psychology. (Third Edition). Boston: Mc. Graw Hill.
36. Freidson, E. (1994), Professionalism Reborn: Theory, Prophecy and Policy, Polity Press.
37. Gökcora İ.H. (2005). Profesyonelliğe Saygı. Üniversite ve Toplum. 5(3):1-6.
38. Heinemann, K. ve Horch H.D. (1995). Spor Organizasyonunun Sosyolojisi, (Çev:Yerlisu, T.) Gazi Üniversitesi.Sağ Bil.Enst. Bed. Eğt ve Spor, Doktora Programı, Spor Kulüpleri Yönetimi Dersi Ödevi, Haziran
39. Hiçyılmaz E.(1995). Türkiye'de Futbol, Yeni Yüzyıl Kitaplığı, İstanbul
40. Hilgard, Ernest R., Atkinson, R.C. and Atkinson, R. L. (1971). Introduction to Psychology. (Fifth Edition). New York: Harcourt Broce Jovanovich
41. Hughes, E.C. (1996). "Meslekler", Meslekler ve Sosyoloji, Zafer Cırhinlioğlu, Gündoğan Yayınları, Ankara
42. Huntington, S.P. (1957). "The Soldier and the State: The Theory and Politics of Civil-Military Relations". President and fellows of Harvard Collage
43. İnal A.N. (1998). Futbolda Eğitim ve Öğretim, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara
44. Janda, L.H. (1998). Psychological testing: Theory and applications. Massachusetts, Allyn & Bacon
45. Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Yeni İnsan ve İnsanlar. (Onuncu Basım).Evrım Yayınevi, İstanbul.
46. Karasar, N. (1998). Bilimsel Araştırma Yöntemi. (Sekizinci Basım). Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

47. Kazım, U.K. (2004). Asker ve Devlet: Sivil-Asker ilişkilerinin Kuram ve Siyasi. Salyangoz Yayınları, İstanbul.
48. Kılıçgil E. (1998). Sosyal Çevre-Spor İlişkileri, Bağırhan Yayınmevi, Ankara
49. Kılıçbay M.A. (1999). "Futbol Sadece Futboldur", Düşünen Siyaset Dergisi Yıl:1, Sayı:2, Esin Sanat ve Felsefe Yayıncılık, Ankara
50. Koç Ş. (1994). Spor Psikolojisine Giriş, Saray Medikal Yayıncılık, İzmir
51. Konter E. (1996). Spor Psikolojisi ve Futbol, Saray Tıp Kitabevleri, İzmir
52. Koptagel-İlal, G. Davranış Bilimleri – Tıpsal Psikoloji (4. Baskı). Nobel Yayınmevi, İstanbul, 2001.
53. Krech D. ve Crutchfield R. S. (1980). Sosyal Psikoloji. (Çev. Erol Güngör). (Üçüncü Baskı). Ötüken Yayın, İstanbul.
54. Kutlu M. (Eylül 2006). Futbol Sektöründe Profesyonellik ve Profesyonel Etik (DEONTOLOJİ).
55. Kutub, M. İnsan Psikolojisi Üzerine Etütler. İşaret Yayınları, İstanbul, 1992.
56. Linden, R. (2003), Professions, Professionalism, and the Military,
57. Milliyet Gazetesi Yayınları (1991). Spor Ansiklopedisi, Milliyet Tesisleri, İstanbul
58. Morgan, C. T. (2000). Psikolojiye Giriş. (Çev. Hüsnü Arıcı ve Orhan Aydın). (Ondördüncü Baskı), Meteksan, Ankara.
59. Mutlu D. (1983). İzmir'deki Profesyonel Futbolcuların Tahsil ve Başarı Durumları, Yayımlanmamış Lisans Tezi, Manisa
60. Öztürk, F. (1998). Toplumsal Boyutlarıyla Spor, Bağırhan Yayınmevi, Ankara
61. Petty, E. R. ve Cacioppo, T. J. (1996). Attitudes and Persuasion: Classic and Contemporary Approaches. Ohio State University, Westview Press, Oxford
62. Radford, J. ve Govier, E. (1991). A textbook of psychology. London, Sheldon Press.
63. Ritzer, G. (1975). "Professionalization, Bureaucratization and Rationalization; The Views of Max Weber", Social Forces, C. 53 (4):

627-634.

64. Roberg, R., Novak, K. and Cordner, G. (2000). *Police & Society*, 2. baskı, Los Angeles: Roxbury.
65. Rueschemeyer, D. (1986). "Comparing Legal Professions Cross-ationally: From a professions-centered to a State-centered Approach", *American Bar Foundation Research Journal*: 415-446.
66. Sakallı N. (2001). *Sosyal Etkiler.İmge Kitabevi*. Ankara
67. Schumacher, T. (t.y.) *Ve Maç Başlıyor*, Dönemli Yayıncılık, İstanbul
68. Silah, M. *Sosyal Psikoloji – Davranış Bilimi (2. Baskı)*. Seçkin Yayınları, Ankara, 2005.
69. Sözen, S. (2004). "Polis Bilimleri Dergisi", *Anadolu Üniversitesi, I.T.B.F. Polis Bilimleri Dergisi*. 6 (3-4): 115-130
70. Sürek, A. (1999). "Profesyonellik", *Hürriyet Gazetesi, İnsan Kaynakları Eki*, 25-Nisan
71. Şahin M. (1998). *Spor Ahlakı ve Sorunları*, Evrensel Basım Yayın, İstanbul
72. Tavşancıl E. (2006). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
73. Tekaslan, E., Baysal, C., Şencan, H. ve Kılınç, T. (1989). *Sosyal Psikoloji*. Filiz Kitabevi. İstanbul
74. Tezbaşaran, A. (1997). *Likert Tipi Tutum Geliştirme Kılavuzu. (İkinci Baskı)*. Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.
75. Tezcan M. (1977). *Boş Zamanlar Sosyolojisi*, Doğan Matbaası, Ankara
76. Topkaya İ., Tekin T.A. (1998). *Futbol, Üniversiteliler Ofset*, İzmir
77. Voigt D. (1998). *Spor Sosyolojisi*, Çev. Ayşe Atalay, Alkım Yayınları, İstanbul
78. Yalçın, S. *Psikoloji Ders Kitabı*. Somgür Yayıncılık, Ankara, 2000.
79. Yıldız Y. (1998). *Aynı Tutumu Ölçmeye Yönelik Likert Tipi Ölçek İle Metrik Ölçeğin Psikometrik Özelliklerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

80. Yontar (San) A. (1988). “Profesyonellik Açısından İstanbul Kütüphaneleri”. Türkiye’de Kütüphane Alanında Teori ile Uygulama İlişkisi Sempozyumu (7-8 Mayıs 1987, İstanbul), haz.Meral Alpay, İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi:192
81. Yurttaş G. (1995) Kartal'ın Pençesi, AD Yayıncılık A.Ş., İstanbul

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı	Ercan	Soyadı	KARASU
Doğum Yeri	KONAK / İZMİR	Doğum Tarihi	01-08-1980
Uyruğu	TC.	TC Kimlik No	27365027978
E-mail	karasuercan@hotmail.com	Tel	05065149663

Eğitim Düzeyi

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı
Doktora/Uzmanlık		
Yüksek Lisans		
Lisans	MANİSA CELAL BAYAR BESYO ÖĞRETMENLİK	2003
Lise	SELMA YİĞİTALP LİSESİ / KONAK	1998

İş Deneyimi (Sondan geçmişe doğru sıralayın)

	Görevi	Kurum	Süre (Yıl - Yıl)
1.	ÖĞRETMENLİK	MEB	2006-2007.....Devam etmekte
2.	Futbol altyapı antrenörlük	İzmir Büyükşehir Belediye Spor	2002- 2005
3.			-

Yabancı Dilleri	Okuduğunu Anlama*	Konuşma*	Yazma*
İngilizce	Orta	Zayıf	orta

* Çok iyi, iyi, orta, zayıf olarak değerlendirin

Yabancı Dil Sınav Notu #								
KPDS	ÜDS	IELTS	TOEFL IBT	TOEFL PBT	TOEFL CBT	FCE	CAE	CPE

Başarılmış birden fazla sınav varsa, tüm sonuçlar yazılmalıdır

KPDS: Kamu Personeli Yabancı Dil Sınavı; ÜDS: Üniversitelerarası Kurul Yabancı Dil Sınavı; IELTS:

International English Language Testing System; TOEFL IBT: Test of English as a Foreign Language-Internet-

Based Test TOEFL PBT: Test of English as a Foreign Language-Paper-Based Test; TOEFL CBT: Test of English

as a Foreign Language-Computer-Based Test; FCE: First Certificate in English; CAE: Certificate in Advanced

English; CPE: Certificate of Proficiency in English

	Sayısal	Eşit Ağırlık	Sözel
LES Puanı	72.180	74.036	75.687
(Diğer) Puanı			

Bilgisayar Bilgisi

Program	Kullanma becerisi
word	İyi
excel	iyi
powerpoint	iyi

*Çok iyi, iyi, orta, zayıf olarak değerlendirin

Uluslararası ve Ulusal Yayınları/Bildirileri/Sertifikaları/Ödülleri/Diğer

GAZİOSMANPAŞA SPOR KULÜBÜ KURULUŞ : 1965

24.04.2010

Sayın; Ercan KARASU

Profesyonel futbolcuların, profesyonellik algılarının incelenmesi konulu tezinin anket çalışması olan Profesyonellik Tutum Ölçeği'ni kulübümüz futbolcularına uygulamak için yapmış olduğunuz başvuru kulübümüz tarafından uygun görülmüştür.

Şükrü GALİBOĞLU
Kulüp Müdürü

Merkez Mh. Bağlar Cd. No.:14 Gaziosmanpaşa/İST. Tel.0212.564 65 45 Fax:0212.564 65 74 www.gaziosmanpasaspor.org.tr.

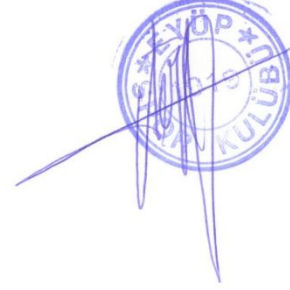

EYÜSPOR KULÜBÜ

Sayın Ercan KARASU Profesyonel futbolcuların,profesyonellik algılarının incelenmesi konulu tezinin anket çalışması olan Profesyonellik tutum ölçeği ni Kulübümüz futbolcularına uygulamak için yapmış olduğunuz başvuru Kulübümüz tarafından uygun görülmüştür.

21.04.2010
A.Tevfik ÖZÜDÜZ
Genel Müdür

**GÜNGÖREN BELEDİYE SPOR
KULÜBÜ DERNEĞİ**

İstanbul 20/04/2010

Sayı:2010-

**Sayın Ercan KARASU “ Profesyonel futbolcuların,
profesyonellik algılarının incelenmesi” konulu tezinizin anket
çalışması olan “profesyonellik tutum ölçeği”ni kulübümüz
futbolcularına uygulamak için yapmış olduğumuz başvuru
kulübümüz tarafından uygun görülmüştür.**

**20.04.2010
Şükrü KARA
GÜNGÖREN BELEDİYE SPOR**

Sanayi Mah. Sancaklı Cad. No: 5 Güngören - İSTANBUL Tel: (0212) 506 85 19 - Fax: 507 68 45
Güngören V.D: 438 000 8015

ZEYTİNBURNU SPOR KULÜBÜ

Zeytinburnu Spor Kulübü Tesisleri
Zübeyde Hanım Cad.No.1 Zeytinburnu-İstanbul
Tel.:(0212) 582 78 54 - 55 Fax: (0212) 664 72 83

20.04.2010

Sayın Ercan KARASU “Profesyonel futbolcuların, profesyonellik algılarının incelenmesi” konulu tezinizin anket çalışması olan “ profesyonellik tutum ölçeğini Kulübümüz futbolcularına uygulamak için yapmış olduğumuz başvuru Kulübümüz tarafından uygun görülmüştür.

Saygılarımızla

Bozkurt ARABUL
Kulüp Müdürü

TEPECİKSPOR A.Ş.

Sayın Ercan KARASU “ Profesyonel futbolcuların, profesyonellik algılarının incelenmesi” konulu tezinizin anket çalışması olan “profesyonellik tutum ölçeği” ni kulübümüz futbolcularına uygulamak için yapmış olduğunuz başvuru kulübümüz tarafından uygun görülmüştür.

19.4/2010

Tepecik Spor A.Ş.

Spor Kulübü

BEŞİKTAŞ FUTBOL YATIRIMLARI SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

Tarih: 13.05.2010

Sayın Ercan Karasu

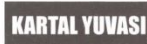
Profesyonel futbolcuların profesyonellik algılarının incelenmesi konulu tezinizin anket çalışması olan, " Profesyonellik Tutum Ölçeğini" Kulübümüz Futbol A Takımı oyuncularına uygulamak için yapmış olduğunuz başvuru tarafımızdan uygun bulunmuştur.

Saygılarımızla,

Tuncay YANIK
Beşiktaş JK Futbol A Takımı İdari Menajeri

KASIMPAŞA SPOR KULÜBÜ DERNEĞİ

Tarih, 19.05.2010.

Sayın:Ercan KARASU Profesyonel Futbolcularımızın profesyonellik algılarının incelenmesi konulu tezinin anket çalışması olan Profesyonellik tutum ölçeğini Kulübümüz futbolcularına uygulamak için yapmış olduğunuz başvuru kulübümüz tarafından uygun görülmüştür.

**Kulüp Müdürü
Ahmet Coşkun**

Tepebaşı Caddesi Spor Tesisleri No:11Beyoğlu / İSTANBUL
Tel: (0212) 238 22 42 Fax: (0212) 361 69 79
www.kasimpasaspor.org.tr

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SPOR KULÜBÜ

27.04.2010

Sayın Ercan KARASU'nun "Profesyonel futbolcuların, profesyonellik algılarının incelenmesi" konulu tezinin anket çalışması olan "Profesyonellik Tutum Ölçeği"ni kulübümüz futbolcularına uygulamak için yapmış olduğunuz başvuru kulübümüz tarafından uygun görülmüştür.

Kamil DİZAR
Prof.Fut.Şb.Sorumlusu
Genel Müdür

